

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022

JANA SVOBODOVÁ

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ
Katedra trestního práva

Trestní řízení ve věcech mladistvých

Diplomová práce

Criminal Proceeding in Juvenile Matters

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Lucie BUDAYOVÁ, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Jana SVOBODOVÁ

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Rokycanech, dne 28.02.2022

.....
Bc. Jana SVOBODOVÁ

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla upřímně poděkovat paní JUDr. Lucii BUDAYOVÉ, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, především za mimořádnou ochotu a vstřícnost při poskytování cenných rad.

ANOTACE

Tématem mé diplomové práce je trestní řízení ve věcech mladistvých, jejímž cílem je poskytnout ucelený pohled na uvedenou problematiku se zaměřením na odlišnosti řízení s mladistvými na rozdíl od řízení s dospělými pachateli. Stručně připomenu historický vývoj trestního zákonodárství nad mládeží, účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže, přičemž zmíním také koncept restorativní justice a přiblížím specifické zásady trestního řízení s mladistvými pachateli. Dále se věnuji vazbě mladistvého a zvláštním způsobům řízení tzv. odklonům. Práci doplňuji o statistiky a komparaci české právní úpravy se zahraniční. Stávající právní úpravu institutů trestního řízení ve věcech mladistvých pak kriticky hodnotím s návrhem na jejich možné zlepšení.

KLÍČOVÁ SLOVA

trestní řízení * mladistvý * provinění * zákon o soudnictví ve věcech mládeže * restorativní justice * vazba * nutná obhajoba * odklony v trestním řízení

ANNOTATION

The topic of my diploma thesis is criminal proceedings in juvenile matters, whose aim is to provide a comprehensive view of the issue, focusing on the proceeding differences between juveniles and adult offenders. I will recall historical development, the purpose of the Act on Juvenile Justice, mentioning the concept of restorative justice and explaining the specific principles of criminal proceedings against juvenile offenders. I also deal with juvenile's custody and special ways of proceeding so-called diversions. I supplement the thesis with statistics and comparison of Czech legislation with foreign legislation. I then critically evaluate the existing legislation of the institutes of criminal proceedings in juvenile matters with a proposal for their possible improvement.

KEYWORDS

criminal proceeding * juvenile * wrongdoing * Act on Juvenile Justice * restorative justice * custody * necessary defense * diversions in the criminal proceeding

Obsah

Úvod	7
1 Zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.....	9
1.1 Stručně z historického vývoje trestního zákonodárství nad mládeží na našem území.....	9
1.1.1 Trestní zákonodárství nad mládeží do roku 1852	9
1.1.2 Období přelomu 19. a 20. století	11
1.1.3 Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. z. a n. ...	12
1.1.4 Trestní zákonodárství nad mládeží od roku 1950 do současnosti	13
1.2 Účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže	14
1.3 Koncept restorativní justice	15
2 Specifické zásady trestního řízení s mladistvými pachateli.....	18
2.1 Zásada specifického přístupu k mladistvým	18
2.2 Zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí	19
2.3 Zásada ochrany soukromí a neveřejnosti řízení.....	21
2.4 Zásada rychlosti řízení	23
2.5 Zásada uspokojení zájmu poškozeného	23
2.6 Zásada specializace a odbornosti	24
3 Trestní řízení ve věcech mladistvými a jeho odlišnosti od řízení proti dospělým	25
3.1 Specializace orgánů činných v trestním řízení	26
3.2 Příslušnost soudu pro mládež	26
3.2.1 Místní příslušnost	27
3.2.2 Společné řízení	29
3.2.3 Postoupení věci	30

3.3	Nutná obhajoba	31
3.4	Zákonný zástupce a opatrovník mladistvého	34
3.5	Dokazování	35
3.6	Řízení před soudem	37
3.7	Opravné prostředky	39
4	Vazba mladistvého	41
4.1	Trvání vazby	42
4.2	Nahrazení vazby jiným opatřením	45
4.3	Výkaz o stavu vazeb	47
5	Zvláštní způsoby řízení ve věcech mladistvých – odklony	48
5.1	Obecné podmínky pro aplikaci odklonů	49
5.1.1	Důvodné podezření ze spáchání provinění	49
5.1.2	Připravenost mladistvého k zodpovědnosti	50
5.1.3	Závazek k chování omezujícímu páčání dalších provinění	50
5.2	Odstoupení od trestního stíhání	51
5.3	Využití odklonů v řízení proti mladistvým	53
6	Trestní řízení ve věcech mladistvých v jiných státech	56
6.1	Slovensko	56
6.2	Německo	59
6.3	Rakousko	62
7	Zhodnocení platné právní úpravy trestního řízení ve věcech mladistvých v ČR – návrhy de lege ferenda	65
	Závěr	68
	Seznam použité literatury	70
	Seznam tabulek	75

Úvod

Problematika kriminality mládeže je oblast velice rozsáhlá a stále aktuální. Je v zájmu každé vyspělé společnosti zkoumat její kriminogenní faktory a v rámci prevence pak působit na nezletilé delikventy, což má pro další vývoj společnosti podstatný význam. Zdravá a vyspělá společnost se projevuje svým přístupem k této problematice. Zcela zabránit kriminalitě mládeže nelze, avšak je možné jí do určité míry předcházet či vhodně zvoleným způsobem působení na daného delikventa dosáhnout toho, že se dalšího protiprávního jednání zdrží a následky svých činů napraví.

V České republice dne 1. ledna 2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSVM“ či „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), který uvedenou problematiku řeší, kdy upravuje trestní odpovědnost mládeže, její sankcionování a výkon soudnictví nad mládeží, přičemž je jeho cílem maximální ochrana delikventní mládeže před negativními následky její protiprávní činnosti, kdy jde o to, takovou mládež spíše vychovávat, než ji trestat.

Pojem mládež v tomto zákoně zahrnuje dvě skupiny osob, a to skupinu dětí ve věku do patnácti let a skupinu tvořenou mladistvými, tedy osobami ve věku patnáct až osmnáct let. Ke každé skupině pak v otázce reakcí na jejich protiprávní jednání a následného procesního postupu a rozhodování v jejich věcech zákon přistupuje jinak.

Já jsem si jako téma mé diplomové práce vybrala problematiku trestního řízení ve věcech mladistvých, a to vzhledem k zájmu o ní, jelikož se jako inspektorka policie služebně zařazená na obvodním oddělení s delikventy této věkové skupiny setkávám poměrně často a ráda bych se právě na uvedenou problematiku do budoucna specializovala.

Tématu se ve své práci věnuji právě z úhlu pohledu policistky s cílem zaměřit se na rozbor současné právní úpravy zabývající se danou problematikou a poskytnout ucelený náhled na podmínky upravující trestní řízení s mladistvými

pachateli a odlišnosti od řízení s pachateli dospělými. V práci jsem užila metodu analytickou doplněnou metodou komparativní.

Svoji diplomovou práci obsahově člením do sedmi kapitol. V úvodní kapitole stručně shrnuji historický vývoj trestního zákonodárství nad mládeží na našem území, přičemž připomínám účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže, k čemuž se váže koncept restorativní justice rovněž v této kapitole zahrnutý. Následující kapitola je věnována výčtu zásad, které jsou specifické právě pro trestní řízení s mladistvými pachateli.

Další tři kapitoly pak tvoří stěžejní část mé práce. Kapitulu třetí věnuji trestnímu řízení ve věcech mladistvých, zejména postupům a odlišnostem v řízení s mladistvými na rozdíl od řízení s dospělými pachateli. Blíže se v ní zabývám problematikou specializace orgánů činných v trestním řízení s mladistvými a jejich místní příslušností, institutem nutné obhajoby mladistvého, který má v ZSVM širší úpravu než obhajoba dospělých osob, dále zastoupením mladistvého zákonným zástupcem, také řízením před soudem a otázkou opravných prostředků.

Vzhledem ke specifické problematice institutu vazby mladistvého, je této věnována samostatná pozornost v kapitole čtvrté, kde se kromě délky trvání vazby zabývám možnostmi jejího nahrazení, přičemž připojuji statistiku počtu vazebně stíhaných mladistvých. Samostatnou kapitolu jsem věnovala také zvláštním způsobům řízení ve věcech mladistvých, tzv. odklonům, zejména obecným podmínkám pro jejich aplikaci stanovených zákonem o soudnictví ve věcech mládeže a specifickému odklonu, který je aplikovatelný pouze v řízení proti mladistvým, a sice odstoupení od trestního stíhání. K tomuto také připojuji srovnání míry využití odklonů v přípravném řízení a v řízení před soudem.

Součástí mé práce je rovněž pohled na řešení uvedené problematiky u sousedních států komparací české právní úpravy se zahraničními, konkrétně se Slovenskem, Německem a Rakouskem. V závěru pak analyzuji současnou právní úpravu zákona o soudnictví ve věcech mládeže v České republice s vlastními návrhy de lege ferenda.

1 Zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, který byl přijat dne 25. června 2003 s nabytím účinnosti ode dne 1. ledna 2004 a který je s několika novelizacemi platný až do současné doby. Jedná se o zákon, který komplexně upravuje trestní odpovědnost mládeže, její sankcionování a procesní postupy řešení její trestné činnosti. Je založený na potřebě specifického zacházení s mládeží jako teprve se vyvíjejícími dospívajícími jedinci, u nichž dosud není ukončen duševní vývoj a je na místě reálný předpoklad jejich záchrany a odvrácení od možné kriminální budoucnosti.¹

Ve vztahu k trestnímu zákonu a trestnímu řádu je speciální, tzv. *lex specialis*, přičemž se obecné úpravy těchto kodexů užije pouze v případech, kdy zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje vlastní zvláštní úpravu.

Z historického hlediska bylo přijetí uvedeného zákona přelomové.

1.1 Stručně z historického vývoje trestního zákonodárství nad mládeží na našem území

1.1.1 Trestní zákonodárství nad mládeží do roku 1852

V nejstarších dobách na území Čech, Moravy a Slezska po dlouhou dobu chyběla jednotná kodifikace trestního práva, přičemž neexistovala žádná právní úprava, která by řešila právní postavení nedospělých osob.² Většina starověkých společností podrobovala stejným trestním procedurám dětské pachatele jako dospělé a ukládala jim stejné tresty. Děti byly vzhledem k jejich dosud

¹ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 14. ISBN 978-80-7251-333-8.

² ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 12-13. ISBN 80-210-1643-4.

nedokončenému tělesnému i duševnímu vývoji považovány za hendikepované a neměly pro společnost velkou cenu, kdy byly za spáchaná provinění trestány velmi přísně a krutě. Až časem se postupně děti stávaly cennější hodnotou pro budoucnost společnosti, s čímž souvisely také změny v názorech a postupech vůči delikventním dětem, kdy však věk mladého pachatele sloužil pouze jako polehčující okolnost při výměře trestu.³

Postup řízení u všech soudů zemí České koruny sjednotil Hrdelní řád císaře Josefa I. (*Constitutio Criminalis Josephina*) přijatý v roce 1707.⁴ Tento uznával pachatelovo mládí všeobecně za polehčující okolnost, kdy chlapce ve věku do osmnácti let a dívku ve věku do patnácti let považoval za mladé, a proto nedostatečného rozumu. Takto mladé osoby nesměly být mučeny a neměly svědeckou způsobilost.⁵

Pro oblast trestního soudnictví nad mládeží měl velký význam Hrdelní řád císařovny Marie Terezie (*Constitutio Criminalis Theresiana*) z roku 1768. Od této doby se již pachatelův věk považoval za podstatný údaj v rozhodování ve věcech nedospělých pachatelů. Poprvé určuje kategorie pachatele v souvislosti s trestní odpovědností podle věku, a sice děti bez trestní odpovědnosti do sedmi let, nedospělce se sníženou trestní odpovědností ve věku od čtrnácti let a mladistvé do šestnácti let věku s plnou trestní odpovědností. U této věkové kategorie, která byla v Theresianě poprvé označena za mladistvé, však platilo, že při splnění určité podmínky, již byla naděje na polepšení mladistvého pachatele, se tomuto mohl uložit mírnější trest.⁶

Otázku trestního práva mladistvých upravovaly i další zákony následující po Theresianě, v nichž se různě měnily věkové hranice s vyloučenou trestní

³ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 7-10. ISBN 80-85638-00-2.

⁴ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 7. ISBN 978-80-7251-333-8.

⁵ ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 15. ISBN 80-210-1643-4.

⁶ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 16-17. ISBN 80-85638-00-2.

odpovědností či uvedením dalších polehčujících okolností. Takto byla prvně jako polehčující okolnost uvedena zmenšená přičetnost nedospělců v rakouském Zákonu trestním o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852.⁷ Dle tohoto zákona platila absolutní beztrestnost až do dovršení deseti let věku. Nedospělí již mohli být potrestáni uvězněním na odděleném místě v délce jednoho dne do šesti měsíců, přičemž byla trestním zákonem uložena povinnost při stanovení délky trestu přihlížet k závažnosti a povaze spáchaného činu, věku pachatele, jeho vyspělosti, chování a povahovým vlastnostem.⁸ Další způsob potrestání představoval umístění do polepšovny, kam byly také umísťovány opuštěné děti nebo děti ve výchově zanedbané. Od čtrnáctého roku byl pak mladistvý již plně trestně odpovědný, avšak věk do dvaceti let byl stanoven jako polehčující okolnost ovlivňující druh a výměru uvalených trestů. Pro mladistvé byl zakázán trest smrti nebo doživotní žalář.⁹

1.1.2 Období přelomu 19. a 20. století

Pro toto období je charakteristická snaha o zlepšení přístupu k delikventní mládeži spojená s kritikou stávající právní úpravy. Tato byla hodnocena jako jedna z nejzanedbanějších a nejškodlivějších částí trestního zákona. V této době byl rakouskou vládou zpracováván návrh samostatného zákona o trestání a trestní ochraně mladistvých, který se však vzhledem k rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918 zákonem nestal, kdy pokus o zásadní reformu problematiky mládeže ztroskotál.¹⁰ V tomto roce došlo ke vzniku samostatné Československé republiky, přičemž na území Čech, Moravy a Slezska stále platil rakouský trestní zákoník z roku 1852, který tvořil prozatímní platné trestní právo. I po vzniku ČSR pokračovaly snahy o reformu úpravy problematiky trestního práva mládeže, které

⁷ ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 17. ISBN 80-210-1643-4.

⁸ ZBORNÍK, František, Petr KOTULAN a Jan ROZUM. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a zahraničí*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 4-5. ISBN 80-86008-27-4.

⁹ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 18. ISBN 80-85638-00-2.

¹⁰ Tamtéž.

byly umocněny prudkým nárůstem trestné činnosti mládeže po 1. světové válce. Tyto reformní snahy pak vyústily v zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. z. a n. ze dne 11. března 1931, který nabyl účinnosti dne 1. října 1931 pro celou republiku a nahradil všechna ustanovení zákonů rakouských a uherských.¹¹ Přijetím tohoto zákona došlo ke sjednocení právních předpisů o trestání mládeže, kdy byl již ve své době považován za moderní a zdařilý.

1.1.3 Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. z. a n.

Uvedeným zákonem se Československo zařadilo mezi evropské země, které měly trestní soudnictví nad mládeží upraveno samostatně. Tento byl vybudován na moderních zásadách a výchovných principech, přičemž jeho vůdčí myšlenkou bylo omezení trestání mladistvých s předností výchovných či léčebných opatření. Navrhoval nejprve zjistit příčiny protiprávního jednání delikventa, osobní či rodinné poměry, jeho rozumovou vyspělost, a následně zajistit jeho polepšení a řádnou výchovu.¹² Trestné činy mladistvých byly posuzovány mírněji, přičemž byl dáván důraz na odlišení dospělých a nedospělých pachatelů, k čemuž byl stanoven speciální proces, pravidla výkonu trestu i součinnost pracovníků sociální péče s mládeží. V souvislosti s tímto byla přizpůsobena také organizace trestního soudnictví, kdy byl pro účely trestního řízení proti mladistvým u okresních soudů ustanoven soudce mládeže, který měl vykonávat i agendu poručenského soudce. Zákon také kladl velkou váhu odborným schopnostem i morálním vlastnostem soudců, přísedících i státních žalobců.¹³ Hlavní myšlenkou uvedeného zákona byla ochrana mladistvých, kdy zákonodárci preferovali výchovná opatření před represivním postupem. Ve vztahu k běžným trestněprávním předpisům se jednalo

¹¹ ZBORNÍK, František, Petr KOTULAN a Jan ROZUM. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a zahraničí*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 6. ISBN 80-86008-27-4.

¹² VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 21-22. ISBN 80-85638-00-2.

¹³ ROZUM, Jan. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 2. ISBN 80-86008-16-9.

o speciální zákon tzv. *lex specialis*, tedy platilo, že pokud tento zákon nestanovil jinak, užilo se obecné trestněprávní úpravy.¹⁴

1.1.4 Trestní zákonodárství nad mládeží od roku 1950 do současnosti

V roce 1950 byl zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 bez náhrady zrušen trestním zákonem č. 86/1950 Sb., kterým byla trestněprávní ustanovení upravující problematiku mladistvých včleněna zpět do obecných trestněprávních předpisů, přičemž byly zrušeny i soudy mládeže a úřadovny pro péči o mládež.¹⁵ Samotný zákon se pak s celou problematikou vypořádal v pouhých osmi ustanoveních, kdy pouze jedno z nich stojí za zmínku, a sice § 58 upravující podmínky upuštění od potrestání. Soud mohl upustit od potrestání, pokud mladistvý nemohl z omluvitelného důvodu plně rozpoznat, kdy je jeho jednání pro společnost nebezpečné, jednalo-li se o trestný čin menšího významu a mladistvý k němu byl sveden příležitostí nebo těžkými osobními nebo rodinnými poměry, mladistvý se dopustil trestného činu menšího významu pod vlivem jiné osoby nebo ze své nerozváženosti, nebo soud předpokládal, že účelu trestu splní nařízená ochranná výchova.¹⁶

V následujících letech se projevovaly snahy o reformu trestního zákonodárství nad mládeží, s nimiž bylo spojeno úsilí prosadit rozšíření rejstříku výchovných opatření pro mladistvé pachatele, což se však nedařilo. Ani reforma trestního práva po roce 1989 se legislativní úrovně soudnictví ve věcech mládeže výrazně nedotkla.¹⁷ Společnost si ale uvědomovala potřebu vzniku samostatného trestního systému nad mládeží, kdy na jeho přípravě soustavně pracovala. V roce 1997 začala na předloze nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže pracovat skupina

¹⁴ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 21. ISBN 80-85638-00-2.

¹⁵ ROZUM, Jan. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 3. ISBN 80-86008-16-9.

¹⁶ ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 78. ISBN 80-210-1643-4.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. XIII. ISBN 978-80-7400-350-9.

odborníků v rámci komise ustanovené při ministerstvu spravedlnosti, která na počátku roku 2000 vypracovala první neoficiální osnovu nového zákona o soudnictví nad mládeží. Ačkoliv byl vládou schválen záměr zákona a následně i paragrafové znění, Poslanecká sněmovna jej projednala a schválila až v roce 2003, načež byl dne 25. června 2003 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. po schválení Senátem a podpisu prezidenta republiky přijat.¹⁸

1.2 Účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se v mnohém inspiroval svým předchůdcem z roku 1931, jehož vůdčí myšlenku specifikoval Miříčka v důvodové zprávě k tomuto zákonu.¹⁹ Trestný čin spáchaný mladistvou osobou byl považován za vážný, avšak nikoliv jediný znak její mravní zpustlosti či mravního ohrožení, kdy by uložení trestu nevedlo ani k nápravě mladistvého, ani k ochraně společnosti před jeho možným dalším protiprávním jednáním. Zákon uvádí nutnost nejdříve zjistit příčiny a tyto následně potírat vhodnými prostředky. Vůdčí zásadou bylo „*co nejméně trestati, co nejvíce vychovávat i je-li nutné trestati, pak i trestem vychovávat i polepšovati*“.²⁰ K tomuto bylo požadováno posouzení činu spáchaného mladistvým s ohledem k jeho nedokončenému vývoji a potrestání mírněji a odchylně od trestů dospělých, k čemuž se vztahovalo i přizpůsobení trestního řízení k věku mladistvého provinilce.²¹

Uvedená myšlenka se odráží i v novodobém zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Hned v úvodu tohoto zákona je v § 1 odst. 1 specifikován jeho účel, přičemž je zde vymezena věcná působnost ZSVM, speciální úprava trestní odpovědnosti mládeže, řízení ve věcech mládeže, ukládání opatření za protiprávní

¹⁸ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 13-14. ISBN 978-80-7251-333-8.

¹⁹ MIŘIČKA, August a Otto SCHOLZ. *O trestním soudnictví nad mládeží: zákon ze dne 11. března 1931. čís. 48. Sb. z. a n. s důvodovými zprávami, prováděcími nařízeními a souvisejícími zákony*. Praha: Nákladem Československého Kompasů, 1932.

²⁰ MIŘIČKA, August a Otto SCHOLZ. *O trestním soudnictví nad mládeží: zákon ze dne 11. března 1931. čís. 48. Sb. z. a n. s důvodovými zprávami, prováděcími nařízeními a souvisejícími zákony*. Praha: Nákladem Československého Kompasů, 1932. s. 5.

²¹ Tamtéž.

činy a výkon těchto opatření. Jsou zde také uvedeny rozdíly speciální úpravy mládeže oproti úpravě v obecných předpisech, zejména v trestním zákoníku, přičemž rozdělení vychází též z Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) z čl. 32, který zaručuje zvláštní ochranu dětem i mládeži.²²

V následujícím ustanovení § 1 odst. 2 ZSVM se odráží filozofie tohoto zákona, kterou je tzv. restorativní justice. V zákoně není tolik kladen důraz na potrestání mladistvého provinilce, jako spíš na hledání způsobu, jak jej odvrátit od dalšího páchaní trestné činnosti, nalézt sociální uplatnění a spořádaný život.²³ Účelem ZSVM je tak v první řadě vychovávat a napravovat, a sice s přihlédnutím na věk mladých pachatelů, kdy by tak mělo být činěno jinými formami a postupy, než jaké uplatňují obecné trestní předpisy. Zákon chce dát mladým lidem šanci uvědomit si své pochybení, napravit ho a znovu se bez větších komplikací zapojit do běžného života společnosti. Ve věcech mladistvých mají přednost opatření a postupy, které mají za cíl předcházet trestné činnosti a které jsou upřednostňovány před opatřeními represivní povahy. Je kladen důraz na to, aby se s mladistvým pachatelem jednalo tak, jak to odpovídá jeho rozumové a mravní vyspělosti a samozřejmě též s ohledem na jím způsobené provinění. Tomuto náhledu na mladistvého odpovídá tzv. relativní trestní odpovědnost mladistvého²⁴, podle níž není za své jednání odpovědný ten, kdo dosáhl věku patnácti let, avšak v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání.²⁵

1.3 Koncept restorativní justice

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, zákon o soudnictví ve věcech mládeže je postaven na principu restorativní justice.

²² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2. ISBN 978-80-7478-848-2.

²³ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 2. ISBN 978-80-7400-350-9.

²⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 3. ISBN 978-80-7478-848-2.

²⁵ Ustanovení § 5 odst. 1 ZSVM.

Restorativní justice je v podstatě nový pohled na trestnou činnost a hledání způsobů, jak se vypořádat s jejími příčinami a následky. „*Restorativní justice je proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.*“²⁶ Pojem „restorativní justice“ pochází z anglického slova restore, což znamená obnovit, či navrátit do původního stavu. Princip restorativní justice tak vychází především z nápravy následků spáchaného činu a náhrady způsobené škody oběti přednostně před potrestáním pachatele, přičemž je jejím cílem posílení spravedlnosti a snížení kriminality.²⁷

Mezi základní myšlenky uvedeného principu patří, že je to:

- postup, který odmítá tradiční sankce, a to ve prospěch skupinového poradenství zahrnující oběť a pachatele;
- teorie spravedlnosti, která klade důraz na nápravu škod způsobených protiprávním jednáním a toho nejlépe dosáhnout prostřednictvím spolupráce všech zúčastněných stran;
- proces, v němž mají všechny strany zájem vyřešit společně určité protiprávní jednání a vypořádat se s jeho následky a důsledky pro budoucnost, kdy pachatelé mají možnost potvrdit, že vliv toho, co provedli, a následná náhrada škody oběti je alternativou odškodnění.²⁸

Poměrně výstižně definuje restorativní justici britský kriminolog Tony Marshall, který uvedl, že: „*restorativní justice je proces, v rámci něhož se strany, jichž se trestný čin dotýká, sejdou dohromady za tím účelem, aby společně jednaly o následcích trestného činu a o tom, jak tyto následky vyřešit do budoucna.*“²⁹

²⁶ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 26. ISBN 80-902998-1-4.

²⁷ STRÉMY, Tomáš, Lucia KURILOVSKÁ a Miroslava VRÁBLOVÁ. *Restorativní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 15. ISBN 978-80-7502-075-8.

²⁸ Tamtéž, s. 28.

²⁹ HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna a Petra MASOPUST ŠACHOVÁ. *Restorativní přístup k protiprávní činnosti dětí – komparativní analýza*. 1. vydání. Brno: Liga lidských práv, 2014, s. 19. ISBN 978-80-87414-21-7.

Koncepce obnovující justice v trestním právu tak nabízí prostor pro uplatnění množství alternativních řešení, přičemž je zde kladen zvláštní význam technikám a mechanismům, kterými je pachatel veden k tomu, aby si uvědomil svoji vinu a důsledky z ní vyplývající a pochopil celý případ ve všech jeho eticko-sociálních souvislostech k vyvození osobní zodpovědnosti vedoucí k nápravě škod a přizpůsobení svého chování.³⁰ V souvislosti s mladistvými je ZSVM založen na specifickém, citlivějším zacházení, než s dospělými, a to s ohledem na jejich stále probíhající duševní a rozumový rozvoj a proces dospívání, přičemž je na místě vyšší míra naděje v účinné zvrácení jejich negativního vývoje deklarovaného spácháním trestné činnosti. Restorativní přístup skýtá naději, že lze mladistvé snáze odradit od jejich dalšího protiprávního jednání a nasměrovat je k řádnému životu, kdy se snaží přivést pachatele k převzetí zodpovědnosti za své jednání.³¹

Soud pro mládež se vždy zabývá celou škálou institutů stanovených v ZSVM, aby vybral ten nejvhodnější k naplnění účelu zákona a jeho smyslu. Než rozhodne o trestním opatření, které by mohl mladistvému uložit, je povinen zkoumat i to, zda by toto nemohlo nahradit opatření jiné.³² Může také od uložení trestního opatření při splnění zákonem daných podmínek, které jsou stanoveny v ustanovení § 11 odst. 1 ZSVM, upustit.

Alternativním postupům v trestním řízení mladistvých bude věnována 5. kapitola nazvaná Zvláštní způsoby řízení ve věcech mladistvých – odklony.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 3. ISBN 978-80-7400-350-9.

³¹ ŠČERBA, Filip. Restorativní přístup při řešení trestních věcí mladistvých v České republice. In: STRÉMY, Tomáš, et al. *Restorativna justícia a alternatívne tresty v aplikační praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. 1. vydání Trnava: Leges, 2015, s. 28-29. ISBN 978-80-7502-104-5.

³² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 5. ISBN 978-80-7478-848-2.

2 Specifické zásady trestního řízení s mladistvými pachateli

Základem každého zákona zpravidla bývají zásady, na nichž je zákon vybudován a které určují charakter daného předpisu. V zákoně o soudnictví ve věcech mládeže jsou v ustanovení § 3 vymezeny základní zásady této speciální normy, které požadují využití všech opatření, postupů a prostředků především k obnovení narušených sociálních vztahů a prevenci další kriminality zapojením mládeže do širšího sociálního prostředí. Tyto zásady jsou formulovány na základě poznatků získaných porovnáním zahraničních trestněprávních předpisů.³³

2.1 Zásada specifického přístupu k mladistvým

Jak již bylo uvedeno, v řízení s mladistvým je dle § 3 odst. 4 ZSVM třeba postupovat přiměřeně s ohledem na jeho věk, zdravotní stav, rozumovou a mravní vyspělost, a to tak, aby byly náležitě objasněny projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, s následným vyvozením odpovědnosti. Má být vedeno takovým způsobem, aby co nejméně ohrozilo další vývoj mladistvého a působilo k prevenci dalšího protiprávního jednání. K tomuto slouží spolupráce orgánů činných v řízení ve věcech mládeže s orgánem sociálně právní ochrany dětí, úředníky Probační a mediační služby, zájmovými sdruženími občanů a institucemi, které realizují probační programy.³⁴

Zásada specifického přístupu k mladistvým navazuje na účel zákona uvedený v § 1 odst. 2 ZSVM, kde je potřeba zvláštního přístupu k mladistvému vyjádřena, a to zejména přiměřeností ukládaných opatření na základě individualizace osobnosti určitého pachatele a jím spáchaného činu.³⁵

³³ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24. ISBN 978-80-7400-350-9.

³⁴ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 22. ISBN 978-80-7251-333-8.

³⁵ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 12. ISBN 978-80-7478-848-2.

Požadavek specifického přístupu ke každému mladistvému je opakovaně zdůrazněn v § 41 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který způsob provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých upravuje. S osobami na úkonu zúčastněnými se musí jednat tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel řízení, přičemž je vždy nutné šetřit jejich osobnosti. Při jednání s mladistvými se musí s přihlédnutím k jejich věku a duševní vyspělosti postupovat tak, aniž by došlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a byl co nejméně ohrožen jejich další vývoj. K této zásadě se pojí také § 64 odst. 4 ZSVM, jenž stanovuje, že v průběhu celého hlavního líčení a veřejného zasedání předseda senátu dbá na ochranu zájmů mladistvého obviněného a zájmy poškozeného.³⁶

Dle mého názoru lze zásadu specifického přístupu považovat za vůdčí zásadu celého trestního zákonodárství ve věcech mládeže, neboť právě ona prostupuje celou podstatou úpravy ZSVM. Odráží se zejména v upřednostňování alternativních způsobů řízení, přičemž z ní vycházejí také další speciální zásady pro trestním řízení týkající se mladistvých.

2.2 Zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí

Trestní řízení proti mladistvému je třeba vést tak, aby působilo k předcházení dalším protiprávním činům, k čemuž slouží spolupráce orgánů činných v řízení ve věcech mládeže s orgánem sociálně právní ochrany dětí, úředníky Probační a mediační služby, zájmovými sdruženími občanů a institucemi a osobami, které realizují probační programy.³⁷

V ustanovení § 3 odst. 4 ZSVM je výslovně formulovaný požadavek na spolupráci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), načež je dále v § 36 a § 40 ZSVM zdůrazněný cíl této spolupráce. Ten spočívá jednak v posílení výchovné funkce trestního řízení ve vztahu k mladistvému, a jednak

³⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 184. ISBN 978-80-7502-278-3.

³⁷ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 22. ISBN 978-80-7251-333-8.

k vytvoření podmínek pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí a včasné reakci na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností.³⁸

Formy spolupráce nalezneme v jednotlivých ustanoveních zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kdy např. podle § 40 odst. 2 ZSVM mohou zájmová sdružení občanů a osoby, které realizují probační programy nebo se věnují sociální práci, upozorňovat orgány činné v trestním řízení a příslušný OSPOD na skutečnosti nasvědčující tomu, že bylo spácháno provinění, a dávat tak podnět k vhodné reakci na něj. Při rozhodování o nejvhodnějších opatřeních vůči obviněnému či při jeho převýchově může být také na základě § 55 odst. 3 ZSVM uloženo příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, případně též úředníkům Probační a mediační služby (dále jen „PMS“), aby zjistili poměry mladistvého, přičemž mohou být tyto orgány dle § 56 odst. 1 ZSVM pověřeny vypracováním zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a jeho aktuální životní situaci. Dále také OSPOD a PMS spolupracují při rozhodování o zajišťovacích úkonech směřujících proti mladistvému obviněnému, kdy na základě § 46 odst. 2 ZSVM je třeba tyto orgány vyrozumět o zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého. V součinnosti s Probační a mediační službou a s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí spolupracují orgány činné v trestním řízení dle § 48 ZSVM při přezkoumávání důvodů vazby. Probační úředníci či příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí dále spolupracují při převýchově odsouzeného, při výkonu soudních rozhodnutí, nápravě mladistvých a vytváření vhodného sociálního zázemí (např. § 75 ZSVM).³⁹

³⁸ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 29. ISBN 978-80-7400-350-9.

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 185-186. ISBN 978-80-7502-278-3.

2.3 Zásada ochrany soukromí a neveřejnosti řízení

Vzhledem ke specifickému postavení mladistvých rozvádí zákon o soudnictví ve věcech mládeže ve svém § 3 odst. 5 zásadu presumpce nevinny o přísnou zásadu ochrany soukromí a osobních údajů mladistvého, čímž má být zajištěna ochrana mladistvého před negativními dopady řízení. Jedná se zde o zveřejňování informací o řízení s mladistvým, přičemž dle uvedených zásad má být do pravomocného skončení trestního stíhání mladistvého jeho identita utajena z důvodu nebezpečí negativních projevů spojených s publicitou případu a jeho stigmatizace trestním řízením. Řízení ve věcech mladistvých se vyznačuje zásadou neveřejnosti, kdy také všechny osoby, které v rámci řízení přišly s údaji o mladistvém do styku, jsou vázány mlčenlivostí.⁴⁰

Detailně je zásada ochrany soukromí mladistvých a veřejnost řízení upravena ustanoveními § 52 až § 54 v oddílu šestém sedmého dílu hlavy druhé ZSVM, kde zákonodárce z důvodu ochrany mladistvého před stigmatizací, kterou trestní řízení může přinášet, a před jinými škodlivými vlivy okolí, upřednostnil ochranu soukromí mladistvého před veřejností řízení.⁴¹

Ačkoliv je tato zásada zcela v souladu s mezinárodními normami⁴² i našimi ústavními předpisy⁴³, přesto vyvolala velkou diskusi, která vedla až k tomu, že Okresní soud v Kladně podal k Ústavnímu soudu ČR návrh na zrušení § 53 a § 54 ZSVM.⁴⁴ Podle navrhovatele je ustanovení § 54 odst. 1 ZSVM v rozporu s čl. 96 odst. 2 Ústavy ČR (dále jen „Ústava“) a s čl. 38 odst. 2 Listiny, a ustanovení § 53 a § 54 odst. 2 a 3 ZSVM jsou pak v rozporu s čl. 17 odst. 1, 4 a 5 Listiny. Nesouhlasil s tím, že je v důsledku aplikace uvedených ustanovení ZSVM upřednostněn zájem mladistvého před získáním bezprostředních a správných

⁴⁰ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 12. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁴¹ SOTOLÁŘ, A.: K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*. 2004, č. 4. s. 128-129. ISSN 1213-5313.

⁴² Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Všeobecná deklarace lidských práv, Úmluva o právech dítěte, Mezinárodní pakt o hospodářských a politických právech.

⁴³ Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod.

⁴⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 144. ISBN 978-80-7478-848-2.

poznatků a zkušeností z činnosti soudů pro co nejširší skupinu občanů. Měl za to, že není možné omezovat občany ani média v přístupu k informacím v tak široké míře, u tak velké skupiny osob, pouze na základě hypotetické možnosti nepříznivého ovlivnění budoucího života obžalovaného mladistvého probíhajícím trestním stíháním.⁴⁵ Ústavní soud však ve svém nálezu ze dne 8. listopadu 2005 sp. zn. Pl. ÚS 28/04 zrušení uvedených ustanovení zamítl, neboť neshledal, že by uvedená ustanovení v rozporu s Ústavou nebo Listinou byla.

V uvedených ustanoveních upravujících ochranu soukromí mladistvých a neveřejnost řízení je přesně stanoveno, co zákon o soudnictví ve věcech mládeže v souvislosti s trestním řízením ve věcech mladistvých zakazuje zveřejňovat, přičemž určuje i výjimky, což činí především v § 53 odst. 2 a § 54 odst. 4 písm. b). Za porušení § 53 odst. 1 není považováno sdělení informací ohledně totožnosti mladistvého v rámci trestního řízení, jejichž účelem však není zveřejnění, anebo v případě pátrání po mladistvém. Je umožněno také sdělování určitých informací probačním úředníkem z důvodu výkonu jeho práce či výkonu dohledu.⁴⁶ S přihlédnutím k povaze provinění, hlavně v případě zvlášť závažného provinění, je z hlediska ochrany společnosti také předseda senátu oprávněn rozhodnout o uveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku s uvedením jména mladistvého i jeho dalších osobních údajů.⁴⁷

Ochrana soukromí je důležitou zásadou chránící identitu, bezpečnost a další vývoj mladistvého, kterou je dle mého názoru určitě nutné zachovávat, aby jeho další vývoj nebyl ještě více ovlivněn negativními vlivy spojených s trestním řízením. Souhlasím však s novelou zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která rozšířila pravomoci předsedy senátu o možnost rozhodnout v zájmu společnosti o odhalení totožnosti mladistvého páchajícího zvlášť závažnou trestnou činnost.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 20/2006 ze dne 8. listopadu 2005.

⁴⁶ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 147. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁴⁷ Ustanovení § 54 odst. 4 písm. b) ZSVM.

2.4 Zásada rychlosti řízení

Aby uložené opatření docílilo požadovaného výchovného efektu, je třeba řízení s mladistvým vést rychle bez zbytečných průtahů, a to zejména vzhledem k psychickému vývoji mladistvých. Je zde velká naděje na to, že rychlá a adekvátní reakce na protiprávní čin mladistvého jej může převychovat a odvrátit ho od dalšího páchání protiprávních činů. Opožděná reakce na spáchaný čin či zdlouhavé trestní řízení pak může být důsledkem snížení účinnosti řízení, výchovného a preventivního působení. K tomuto zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví pro provedení procesních úkonů speciální lhůty, které jsou odlišné od obecné právní úpravy. Například lhůta pro pozorování duševního stavu⁴⁸ obviněného nemá trvat déle než jeden měsíc a jen na odůvodněnou žádost znalců může být prodloužena nejvýše opět o jeden měsíc. Odchytkou od obecné úpravy jsou také ustanovení o trvání vazby mladistvých⁴⁹, kde je výrazně omezena délka trvání jeho vazby a je stanoven odlišný způsob při rozhodování o jejím prodlužování. Zásada rychlosti řízení však nesmí nijak zanedbat řádné objasnění věci, zákonné zajištění a provedení důkazů.⁵⁰

2.5 Zásada uspokojení zájmu poškozeného

Zásada přiměřeného zadostiučinění poškozeného je zakotvena v § 3 odst. 7 ZSVM, který stanoví, že řízení má směřovat k náhradě škody jemu způsobené protiprávním jednáním mladistvého. Nikde však není uvedena povinnost náhrady v penězích, kdy je mladistvému dána možnost dohodnout se na jiném způsobu narovnání následků jeho činu. V řízení je kladen důraz na výchovný efekt uloženého opatření, kdy by například uhrazení škody zákonnými zástupci požadovaný efekt postrádalo.⁵¹

⁴⁸ Ustanovení § 58 odst. 2 ZSVM.

⁴⁹ Ustanovení § 47 ZSVM.

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 11-12. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁵¹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13. ISBN 978-80-7478-848-2.

2.6 Zásada specializace a odbornosti

Jako poslední v § 3 ZSVM, který zahrnuje všechny základní zásady vztahující se k řízení ve věcech mládeže, je v odst. 8 uvedena zásada specializace a odbornosti. Požaduje, aby orgány činné v řízení ve věcech mládeže, resp. mladistvých, byli specializovaní odborníci s dostatkem životních zkušeností a měli zvláštní průpravu na uvedenou problematiku. Zákon zavádí nový pojem soud pro mládež, kterým se rozumí „*zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu.*“⁵² Soudy pro mládež vykonávají trestní soudnictví ve věcech mladistvých a posuzují činy jinak trestné spáchané dětmi mladšími patnácti let.⁵³ Tímto však zákonodárce nezavedl zvláštní kategorii soudů, jedná se pouze o zvláštní specializaci v rámci stávající soustavy soudů. Soudci, státní zástupci i příslušníci policejních orgánů musí být speciálně vyškoleni pro zacházení s mládeží.⁵⁴

⁵² Ustanovení § 2 odst. 2 písm. d) ZSVM.

⁵³ Ustanovení § 4 ZSVM.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 12. ISBN 80-7201-4-93-5.

3 Trestní řízení ve věcech mladistvými a jeho odlišnosti od řízení proti dospělým

Řízení v trestních věcech mladistvých je upraveno odlišně od klasického trestního řízení s dospělými pachateli. Je ovlivněno nahlížením na mladistvé jako na nevyzrálé osoby, které se nemohou v krizových situacích, k nimž trestní stíhání určitě patří, bez problémů rozhodovat a plně si uvědomovat případné důsledky jejich jednání v průběhu trestního řízení. Specifika trestního řízení ve věcech mladistvých se promítají v procesněprávní rovině, a to jak ve sféře standardního řízení, tak ve sféře zvláštních způsobů řízení.⁵⁵

Zvláštnosti řízení v trestních věcech mladistvých vycházejí ze snahy bezpečně zjistit veškeré okolnosti, které jsou významné pro spravedlivé rozhodnutí, na němž závisí následný výběr nejvhodnějšího opatření pro mladistvého. Současně jde o využití všech možností výchovného působení řízení na mladistvého a vyloučení z tohoto řízení takových okolností a vlivů, které by mohly být překážkou jeho výchovného účinku na mladistvého.⁵⁶

Trestní řízení ve věcech mladistvých lze charakterizovat jako zákonem daný postup orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a ostatních subjektů, jakož i jiných osob na řízení zúčastněných, který směřuje k naplnění účelu ZSVM.⁵⁷ V tomto zákoně, který je *lex specialis* vůči obecným právním předpisům, jsou postupy trestního řízení ve věcech mladistvých upraveny v dílu sedmém hlavy druhé v ustanoveních § 36 až § 88. Na rozdíl od klasického trestního řízení podle trestního řádu jsou v ZSVM určité významné odchylky a postupy vycházející z koncepce a respektování základních zásad uvedených v ZSVM.⁵⁸

⁵⁵ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 23. ISBN 978-80-210-77056-8.

⁵⁶ Tamtéž, s. 33-34.

⁵⁷ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 45. ISBN 978-80-7251-333-8.

⁵⁸ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 409. ISBN 978-80-7380-677-4.

3.1 Specializace orgánů činných v trestním řízení

Specifikem pro trestní řízení ve věcech mladistvých je požadavek na osobní a odborné předpoklady osob rozhodujících nebo konajících úkony ve věcech mladistvých. Zákonem o soudnictví ve věcech mládeže je stanoveno, že soudci, státní zástupci, policejní orgány i úředníci Probační a mediační služby, kteří v řízení s mladistvými působí, musí mít speciální přípravu pro zacházení s mládeží a dostatek životních zkušeností, aby jejich znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručila splnění výchovného účelu řízení.⁵⁹

Myslím si, že k výše uvedenému mohu jen připomenout, že trestní věci mladistvých rozhodují soudy pro mládež, kdy se však nejedná o speciální soustavu soudů, ale v rámci stávajícího soudního systému jsou vytvořeny zvláštní senáty, jejichž soudci jsou specializovaní pro práci s mládeží. Tito procházejí školeními, při nichž se zdokonalují v technice a způsobech práce s mládeží, čímž naplňují smysl a účel zvláštního řízení s mládeží.⁶⁰

V souvislosti s rozhodováním ve věcech mladistvých a soudech pro mládež platí, že „*Rozhodl-li ve věci mladistvého obecný soud (§ 2 písm. h/ zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže), ač již měl podle § 2 písm. g) a § 4 citovaného zákona projednat a rozhodnout soud pro mládež, jedná se o podstatnou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., kterou nelze napravit v řízení před odvolacím soudem (§ 259 odst. 1 tr. ř.).*“⁶¹

3.2 Příslušnost soudu pro mládež

Odlišná úprava od řízení ve věcech dospělých platí také pro určení příslušnosti soudu, který v řízení s mladistvými rozhoduje.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 359. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁶⁰ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 15. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. února 2005, sp. zn. 8 To 14/2005.

3.2.1 Místní příslušnost

V řízení v trestních věcech mladistvých je místně příslušný ten soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí. V případě, že mladistvý nemá stálé bydliště, je místně příslušný soud, v jehož obvodu se zdržuje či pracuje.⁶² Tato odchylka od obecné právní úpravy trestního řádu, kdy § 18 určuje místní příslušnost soudu v řízení s dospělým dle místa spáchání trestného činu, vychází z praktických zkušeností, podle kterých je konání řízení s mladistvým v místě jeho bydliště neúčelnější, neboť právě zde bývá nejlépe koordinovaná spolupráce s Probační a mediální službou, orgány sociálně-právní ochrany dětí i s rodinou mladistvého, proti němuž se řízení vede. A to tak, aby byl co nejlépe naplňován výchovný účel řízení a zajištění dalšího působení na mladistvého i po jeho skončení.⁶³ Příslušnost soudu určená podle místa, kde se mladistvý stále zdržuje nebo pracuje, má tu výhodu, že se zde dají nejsnáze zjišťovat okolnosti charakterizující osobu mladistvého a jeho poměry, prostředí, v němž žije a pracuje, na základě čehož je pak možné přistupovat individuálně k řešení jednotlivých věcí, přičemž výchovný účinek provedeného řízení zde bývá nejpůsobivější.⁶⁴

Místní příslušnost soudu pro mládež však nelze automaticky přejímat dle místa trvalého bydliště mladistvého, ale je třeba vždy nejdříve ověřit, kde skutečně bydlí a ke kterému místu má reálné pevné vazby. Za takové místo je možné považovat i výchovné zařízení, kde mladistvý vykonává ústavní nebo ochrannou výchovu, pokud se nejedná pouze o dočasný pobyt. Avšak věznice, kde je mladistvý ve vazbě nebo kde vykonává trestní opatření odnětí svobody, takovým místem není.⁶⁵

Pokud není možné zjistit místo, kde mladistvý bydlí či pracuje, nebo jsou-li tato místa mimo území ČR, uplatní se pro určení místní příslušnosti soudu pro mládež místo, kde bylo provinění spácháno. To má zpravidla výhodu v tom, že se zde

⁶² Ustanovení § 37 ZSVM.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 4/2018 ze dne 24. ledna 2018.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 54/2015 ze dne 17. září 2015.

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 11/2007 ze dne 14. února 2007.

spáchané provinění nejlépe a nejrychleji objasní.⁶⁶ V případech, kdy nelze uplatnit žádné z předchozích hledisek určení místní příslušnosti soudu pro mládež, tato se stanoví dle místa, kde vyšel spáchaný čin najevo. Tím je místo, kde se o spáchaném provinění dozvěděl některý z orgánů činných v trestním řízení ve věcech mladistvých.⁶⁷

Od místní příslušnosti soudu pro mládež se v řízení proti mladistvému také odvíjí místní příslušnost státního zástupce, který nad zákonností řízení vykonává dozor. Ta je rovněž dána bydlištěm mladistvého, proti němuž je řízení vedeno. Nemá-li tento mladistvý stálé bydliště, místně příslušným je pak státní zástupce toho státního zastupitelství, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Jestliže žádné takové místo není možné zjistit nebo se nenachází na území České republiky, je příslušný státní zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu bylo provinění spácháno, případně koná řízení státní zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu čin vyšel najevo.⁶⁸

Stanovené podmínky místní příslušnosti soudu pro mládež určují také místní příslušnost policejního orgánu, která je dále upravena Pokynem policejního prezidenta č. 103/2013 o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení. Zde je výslovně stanovena příslušnost policejního orgánu pro případy, kdy se mladistvý, proti němuž je vedeno trestní řízení, nalézá ve výchovném zařízení, kde vykonává ústavní nebo ochrannou výchovu. Pokud pobyt v takovém zařízení není dočasný a svou povahou se blíží bydlišti stálému, je místně příslušný policejní orgán, v jehož územním obvodu se toto výchovné zařízení nachází, a to i když je mladistvý k trvalému pobytu přihlášen na jiném místě, přičemž se tento způsob určení příslušnosti vztahuje i na případy, kdy mladistvý z tohoto zařízení uprchne. Byl-li pobyt mladistvého ve výchovném zařízení řádně ukončen nebo dojde v průběhu přípravného řízení ke změně místa,

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 367. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁶⁷ Tamtéž, s. 368.

⁶⁸ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 8. září 2009, o trestním řízení ve věcech mládeže, č. 7/2009, čl. 2 odst. 1. Dostupné z.: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/POP_7-2009.pdf.

kde se mladistvý zdržuje či pracuje, lze příslušnost policejního orgánu změnit pouze výjimečně po dohodě se státním zástupcem.⁶⁹

3.2.2 Společné řízení

K příslušnosti soudu pro mládež je třeba uvést také ustanovení § 38 odst. 2 ZSVM, které upravuje společné řízení ve věcech mladistvého spolu s dospělým. Toto lze konat společně pouze ve výjimečném případě, je-li to nutné pro všestranné a objektivní objasnění všech skutečností a není to na újmu mladistvého, přičemž by i o trestném činu dospělého rozhodoval soud pro mládež. Zároveň však platí, že toto ustanovení se týká pouze řízení před soudem, nikoliv řízení přípravného, v němž postupují orgány činné v trestním řízení dle § 20 trestního řádu (dále jen „TR“). Ve fázi přípravného řízení je možné konat řízení proti mladistvému společně s dospělým.⁷⁰

Pokud by byla podána společná obžaloba proti mladistvému a dospělému, ale nebyly by splněny podmínky pro společné řízení, bude věc dospělého soudem pro mládež vyloučena a postoupena příslušnému obecnému soudu.⁷¹

Je-li výjimečně vedeno řízení proti mladistvému a dospělému společně, vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení státní zástupce, který je příslušný k dozoru proti mladistvému. Pokud jde o věc, v níž je podle jednání dospělého věcně příslušné krajské nebo vrchní státní zastupitelství, vykonává dozor státní zástupce krajského nebo vrchního státního zastupitelství. V případě, kdy je dána příslušnost k dozoru v přípravném řízení několika státních zástupců, vykonává dozor státní zástupce, který je věcně příslušný k výkonu dozoru proti mladistvému. Není-li možné příslušnost státního zástupce určit, dozor vykonává ten, který je příslušný k dozoru proti pachateli nebo ohledně toho nejzávažnějšího

⁶⁹ Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, čl. 69.

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 66. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁷¹ Ustanovení § 38 odst. 3 ZSVM.

provinění či trestného činu. V ostatních případech pak řízení dozoruje státní zástupce, jemuž policejní orgán doručil záznam o zahájení trestního řízení či usnesení o zahájení trestního stíhání nejdříve.⁷²

Příslušnost policejních orgánů pro společné řízení proti mladistvému a dospělému je opět upravena pokynem policejního prezidenta č. 103/2013 v čl. 70. Toto řízení je konáno policejním orgánem příslušným ve věci proti mladistvému. Pokud však jde o věc, v níž je dle jednání dospělého věcně příslušný policejní orgán krajského ředitelství či útvaru s celostátní působností, koná řízení policejní orgán krajského ředitelství nebo policejní orgán útvaru s celostátní působností.⁷³

3.2.3 Postoupení věci

Výjimkou z obecných pravidel o místní příslušnosti soudu pro mládež je také ustanovení § 39 ZSVM o postoupení věci.⁷⁴ Pokud soud pro mládež s ohledem na zájmy mladistvého dospěje k závěru, že k projednání jeho věci by pro něj byl vhodnější jiný soud pro mládež, nebo by věc zhodnotil tak, že by to v souvislosti se zásadami zákona o soudnictví ve věcech mládeže bylo neúčelnější, může být místní příslušnost soudu pro mládež změněna.⁷⁵ Tím nejvhodnějším pak může například být soud, v jehož obvodu mladistvý studuje či pracuje a zdržuje se, anebo kde je na dlouhodobém léčení. Postoupení věci je podmíněno pouze zřetelem na prospěch a zájem mladistvého, přičemž se může stát v každém stádiu trestního řízení.⁷⁶

Jestliže dojde během přípravného řízení s mladistvým ke změně jeho stálého bydliště, či místa, kde se zdržuje nebo pracuje, příslušnost státního zástupce

⁷² Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 8. září 2009, o trestním řízení ve věcech mládeže, č. 7/2009, čl. 4.

⁷³ Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, čl. 70.

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 751. ISBN 978-80-7502-278-3.

⁷⁵ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 112. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 67. ISBN 80-7201-4-93-5.

k dozoru se nemění až do skončení přípravného řízení, přičemž má povinnost před podáním obžaloby svoji příslušnost posoudit a případně věc postoupit státnímu zástupci, který působí v obvodu místně příslušného soudu k podání obžaloby.⁷⁷

Se zřetelem na zájmy mladistvého je nejbližší vyšší státní zastupitelství oprávněno rozhodnout o odnětí věci příslušnému státnímu zástupci a přikázání věci státnímu zástupci, u nějž bude další výkon dozoru nejúčelnější.⁷⁸

Všechna výše uvedená hlediska k určování místní příslušnosti soudu pro mládež, státního zástupce i policejního orgánu považuji za správná. Dle mého názoru je pro trestní řízení vůči mladistvému velice vhodné a výhodné, aby bylo konáno tam, kde má mladistvý své zázemí, ať už rodinné, sociální či pracovní, a to jak v souvislosti se zásadou rychlosti a hospodárnosti řízení, tak s jeho výchovným účelem.

3.3 Nutná obhajoba

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže přiznává mladistvým, proti nimž se vede trestní řízení, v souvislosti s právem na spravedlivý proces právo na zastoupení obhájcem. S ohledem na věk a nedostatečnou rozumovou a duševní vyspělost mladistvého pachatele, jehož práva je třeba více chránit, je ve věcech mladistvých institut nutné obhajoby zakotven daleko širěji, než je tomu u dospělých pachatelů, a to jak z hlediska důvodů nutné obhajoby, tak z hlediska okamžiku jejího vzniku.⁷⁹ Již ve chvíli, kdy jsou proti mladistvému použita opatření podle tohoto zákona nebo jsou provedeny úkony dle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, musí mít mladistvý obhájce, a to i v případě, pokud by

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 751. ISBN 978-80-7502-278-3.

⁷⁸ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 8. září 2009, o trestním řízení ve věcech mládeže, č. 7/2009, čl. 5, odst. 1.

⁷⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 34. ISBN 978-80-210-77056-8.

zastoupení obhájcem odmítal.⁸⁰ Důvodem pro nutnou obhajobu jsou tyto úkony však jen tehdy, jsou-li prováděny v rámci postupu před zahájením trestního stíhání proti mladistvému jako osobě, proti níž se řízení vede. Proto nelze za úkony vedené proti mladistvému v uvedeném smyslu, ač konané podle trestního řádu, pokládat úkony prováděné ve vztahu k jiným osobám.⁸¹ Úkonem podle trestního řádu se rozumí např. zadržení mladistvého podezřelého nebo výslech mladistvého podezřelého ve zkráceném přípravném řízení, jakož i zahájení trestního stíhání.⁸²

Bez účasti obhájce lze úkon provést pouze v případě, kdy nelze provedení úkonů odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Odložit provedení úkonu nelze za situace, kdy jde o úkon, u něž zjevně hrozí nebezpečí jeho zmaření či nebezpečí ztráty důkazního prostředku, jenž má tento úkon zajistit, nebo může způsobit snížení jeho důkazní hodnoty.⁸³ Zejména se jedná o situace, kdy je třeba zajistit prvotní výslech mladistvého nebo jeho podání vysvětlení v tom případě, kdy mají orgány činné v trestním řízení podezření, že se protiprávního jednání dopustil právě mladistvý, s nímž mají být úkony provedeny.⁸⁴ Je však třeba při těchto úkonech postupovat tak, aby k uvedeným situacím docházelo jen zcela výjimečně a ve skutečně odůvodněných případech, kdy je hlavním smyslem uvedené úpravy zajištění řádného výkonu nutné obhajoby, která je důležitou součástí práva na obhajobu zakotveného v čl. 40 odst. 3 Listiny, přičemž mladistvý musí mít obhájce i v případě, kdy zastoupení výslovně odmítá.⁸⁵

Jak již bylo uvedeno, mladistvý obviněný musí mít obhájce od okamžiku zahájení řízení, a to až do dovršení osmnácti let věku. Novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže provedená zákonem č. 203/2019 Sb., upravila § 42, který je

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 752. ISBN 978-80-7502-278-3.

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 583/2009 ze dne 18. června 2009.

⁸² ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 34. ISBN 978-80-210-77056-8.

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7400-350-9.

věnován právům mladistvého, a rozšířila jej vložení ustanovení § 42a upravující právě institut nutné obhajoby mladistvého. Je zde nově uvedeno, že mladistvý musí mít obhájce až do dovršení jednadvaceti let věku, pokud to soud a v přípravném řízení státní zástupce, považuje za vhodné vzhledem k dosaženému stupni rozumové a mravní vyspělosti mladistvého a k okolnostem případu.⁸⁶

V tomto ustanovení jsou také uvedeny další důvody nutné obhajoby mladistvého. Tím je rozhodování soudu pro mládež ve vykonávacím řízení, pokud toto probíhá ve veřejném zasedání. Jde tedy o případy podmíněného propuštění z výkonu trestního opatření nebo změny ochranné výchovy, u nichž soud nařizuje veřejné zasedání. Dále musí být mladistvý zastoupen obhájcem také v případech řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, kdy soud pro mládež rozhoduje v rámci těchto mimořádných opravných prostředků ve veřejném zasedání.⁸⁷

K osobě obhájce mladistvého pak platí, že jím nemůže být ten, kdo současně hájí osobu, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy mladistvého, přičemž taková osoba nemůže mladistvému ani obhájce zvolit. Svého obhájce si mladistvý volí sám a pokud tohoto práva nevyužije, nebo mu jej nezvolí zákonný zástupce, má možnost této volby i proti vůli mladistvého jeho příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, manžel či druh, jakož i zúčastněná osoba.⁸⁸

Kromě toho, že obhájcem musí být výlučně advokát, měl by v trestním řízení s mladistvým při ustanovování obhájců soud mládeže přihlížet také k tomu, aby měl obhájce dostatek životních zkušeností a při poskytování služeb ve věcech mládeže dostatečnou praxi.⁸⁹

⁸⁶ Ustanovení § 42a odst. 2 ZSVM.

⁸⁷ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 118. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 257. ISBN 978-80-7502-278-3.

⁸⁹ Tamtéž, s. 257-258.

3.4 Zákonný zástupce a opatrovník mladistvého

V trestním řízení vedeném proti mladistvému, který nemá způsobilosti k právním úkonům, zaujímá důležitou roli jeho zákonný zástupce, který je oprávněn se řízení účastnit a vystupovat jménem mladistvého.⁹⁰

Zákonným zástupcem mladistvého je kterýkoliv jeho rodič, je-li způsobilý k právním úkonům a nebyl zbaven rodičovské zodpovědnosti.⁹¹ V případě, že se rodiče neshodnou, který z nich bude mladistvého v trestním řízení zastupovat, rozhodne o tom na návrh jednoho z nich soud.⁹² Zákonným zástupcem mladistvého je také jeho osvojitel, a to bez ohledu na to, jedná-li se o osvojení prosté či osvojení nezrušitelné, přičemž biologických rodičů se řízení vůbec netýká. Je jím rovněž poručník mladistvého, k jehož ustanovení dojde v případě, kdy jsou oba rodiče mrtví nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají rodiče způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. V případech, kdy žádný ze zákonných zástupců nemůže obviněného mladistvého zastupovat např. proto, že jsou jejich zájmy v rozporu, určí mladistvému v civilním opatrovnickém řízení soud opatrovníka.⁹³

Dle ustanovení § 43 odst. 1 ZSVM má zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého oprávnění jej zastupovat nebo mu zvolit obhájce, činit za něj návrhy, podávat za něj žádosti, opravné prostředky a také se účastnit všech úkonů, jichž se může účastnit mladistvý. Jedná-li zákonný zástupce nebo opatrovník ve prospěch mladistvého, může tak činit i proti jeho vůli. Má také právo klást otázky vyslychaným, nahlížet do spisů a činit si z nich výpisky, případně si na své náklady pořizovat kopie spisů. K uvedenému platí, že zákonný zástupce nebo opatrovník

⁹⁰ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 121. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁹¹ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 72. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁹² ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 404. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁹³ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 121. ISBN 978-80-7478-848-2.

mladistvého musí být ze strany orgánů činných podle ZSVM bez zbytečného odkladu vyzooměn o právech, které mladistvému během trestního řízení náleží.⁹⁴

Pokud zákonný zástupce nebo opatrovník nemůže výše uvedená práva vykonávat nebo dosud nebyl opatrovník určen či hrozí nebezpečí z prodlení, které by mohlo nastat čekáním na ustanovení opatrovníka, je předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem mladistvému k výkonu těchto práv ustanoven opatrovník, a to osoba, která je mladistvým navržena. Pokud však tento žádnou osobu nenavrhne, nebo navrhne osobu, u níž je namístě důvodná obava, že nebude řádně hájit zájmy mladistvého, je opatrovníkem ustanovena jiná vhodná osoba, kterou může být osoba blízká, pracovník OSPOD nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže anebo advokát. Kromě advokáta lze opatrovníkem ustanovit jinou osobu jen se souhlasem mladistvého. Proti usnesení o ustanovení opatrovníka, které se oznamuje tomu, kdo je jím ustanovován, a pokud to povaha věci nevyklučuje, též mladistvému, je přípustná stížnost.⁹⁵

Oprávnění k zastupování mladistvého má zákonný zástupce pouze do doby, než mladistvý nabude zletilosti, a to buď zpravidla dovršením osmnáctého roku věku nebo uzavřením manželství. Poté je již plně způsobilým k právním úkonům a zákonný zástupce již není oprávněn jej zastupovat.⁹⁶

3.5 Dokazování

Předmětem trestního řízení ve věcech mladistvých je objasnění příčin, které vedly k trestné činnosti nebo ji umožnily, přičemž je věnována zvláštní pozornost informacím o způsobu života mladistvého a prostředí, ve kterém žije.⁹⁷ K tomuto je v ZSVM zahrnuta v oddílu sedmém úprava dokazování se zaměřením na

⁹⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 122. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁹⁵ Ustanovení § 43 odst. 2 ZSVM.

⁹⁶ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 121. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 92. ISBN 80-7201-4-93-5.

zjišťování poměrů mladistvého a zpracování zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého, přičemž z ustanovení § 55 odst. 1 ZSVM pro orgány činné v trestním řízení vyplývá povinnost provádět všechna uvedená šetření s velkou pečlivostí.

Vzhledem k tomu, že je podle § 5 odst. 1 ZSVM jedním z předpokladů pro vznik trestní odpovědnosti mladistvého jeho dostatečná rozumová a mravní vyspělost, musí také orgány činné v trestním řízení pečlivě zjišťovat i stupeň rozumové a mravní vyspělosti. Za tím účelem je nezbytné zjistit, v jakém prostředí mladistvý žije a jaké bylo jeho chování v době před spácháním provinění a po něm, což je důležité pro volbu vhodných prostředků k jeho nápravě.⁹⁸

Orgány činné v trestním řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže pak splnění výše uvedených podmínek zajišťují prostřednictvím zpráv orgánů sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediální služby.⁹⁹

Pokud je nezbytné zjistit podrobnější informace potřebné pro další postup řízení a uložení nejvhodnějšího opatření, může soud pro mládež nebo v přípravném řízení státní zástupce vyžádat vypracování zprávy o osobních, rodinných i sociálních poměrech mladistvého a jeho aktuální životní situaci, ke které je pak při konečném rozhodování ve věci přihlíženo. Tuto zprávu, která musí být písemná, vyhotoví opět OSPOD či PMS, a vedle identifikačních údajů mladistvého musí obsahovat stupeň jeho zralosti, jeho postoj ke spáchanému provinění, popis vztahu mladistvého s rodiči a bližší rodinou, informace o jeho chování ve škole a prospěchu a případně skutečnosti týkající se výkonu zaměstnání, pokud je zaměstnán, také přehled jeho předchozích provinění a opatření vůči němu použitých.¹⁰⁰ Pouze znalost všech uvedených informací může soudu pomoci při rozhodování o opatření, které bude k nápravě mladistvého nejvhodnější a nejvíce přispěje k odstranění příčin, které ke spáchání provinění přispěly.

⁹⁸ Ustanovení § 55 odst. 2 ZSVM.

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 753. ISBN 978-80-7502-278-3.

¹⁰⁰ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 418. ISBN 978-80-7380-677-4.

Šetrný přístup k osobnosti mladistvého je uplatňován také v rámci jeho výslechu, který musí být veden ohleduplně, kdy ke konfrontaci mladistvého vzhledem k hrozícímu negativnímu ohrožení mladistvého, je možné přistoupit pouze výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež.¹⁰¹

K otázce duševního stavu a dosažení dostatečné rozumové a mravní vyspělosti mladistvého, je třeba provést vyšetření, k němuž se přibere znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalec z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii, přičemž toto vyšetření nemá trvat déle než jeden měsíc. Výjimečně lze na základě odůvodněné žádosti znalců tuto lhůtu o jeden měsíc prodloužit.¹⁰²

3.6 Řízení před soudem

Ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže je vůči mladistvému nutné uplatňovat v přípravném řízení a v řízení před soudem specifický postup a přístup. Ve svém ustanovení § 59 určuje povinnost státnímu zástupci věnovat výkonu dozoru¹⁰³ zvýšenou pozornost, přičemž má dbát na to, aby policejní orgány s mladistvým zacházely ohleduplně, a organizovat svoji činnost tak, aby bylo možné ve všech vhodných případech využít výchovná opatření a zvláštní způsoby řízení.¹⁰⁴ S mladistvým by mělo být celkově zacházeno tak, aby nedošlo k jeho případnému dalšímu narušení, kdy by měly být procesní úkony týkající se mladistvého prováděny v co nejmenší míře, je-li to nezbytně nutné.¹⁰⁵

¹⁰¹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 157. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁰² Ustanovení § 58 ZSVM.

¹⁰³ Výkon dozoru státního zástupce dle § 157 odst. 2 nebo dle § 174 TR.

¹⁰⁴ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 419. ISBN 978-80-7380-677-4.

¹⁰⁵ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 160. ISBN 978-80-7478-848-2.

Pokud je zahájeno trestní stíhání mladistvého, které je plně řešeno § 160 TŘ, je třeba o tomto bez zbytečného odkladu informovat také zákonného zástupce mladistvého, příslušný OSPOD a PMS.¹⁰⁶

Odchytky řízení vůči mladistvým jsou rovněž v řízení před soudem pro mládež. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 61 a § 62 částečně modifikoval ustanovení trestního řádu o předběžném projednání obžaloby, kde jsou upraveny možnosti předsedy senátu k usnadnění rozhodnutí. Vedle možnosti vyslechnout mladistvého a opatřit potřebná vysvětlení, speciální úprava zakotvuje i možnost objasnit poměry mladistvého, čímž může být pověřen i probační úředník. Ten může být také požádán o mimosoudní zprostředkování, např. o tzv. mediaci mezi obviněným a poškozeným za účelem rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání či narovnání.¹⁰⁷ Předběžné projednání obžaloby může předseda senátu nařídit také v případě, že je přesvědčen o existenci okolností umožňujících odstoupení od trestního stíhání podle § 70 odst. 1 ZSVM.¹⁰⁸

S ohledem na specifikum trestního řízení mladistvých a zájem o jeho výchovné působení, je ustanovením § 63 ZSVM pro mladistvého pachatele, který nedovršil osmnácti let věku, vyloučena možnost vydání trestního příkazu i sjednání dohody o vině a trestu. Avšak v případě, kdy již nebude na mladistvého nahlíženo dle ZSVM jako na mladistvého, je možné trestní příkaz vydat. Jde o případy, kdy mladistvý spáchal část svého jednání před dovršením osmnácti let a pokračoval v něm po dosažení zletilosti, načež se považuje jeho jednání za spáchané dospělou osobou. Stejně tak je možné po dovršení osmnáctého roku života obviněného sjednání dohody o vině a trestu.¹⁰⁹

V souladu se základními zásadami řízení ve věcech mladistvých, zejména kvůli výchovnému působení na mladistvého, nelze konat hlavní líčení a veřejné zasedání v nepřítomnosti mladistvého, nejde-li o řízení proti uprchlému. To platí i

¹⁰⁶ Ustanovení § 60 ZSVM.

¹⁰⁷ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 162. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁰⁸ Ustanovení § 61 odst. 2 ZSVM.

¹⁰⁹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 164. ISBN 978-80-7478-848-2.

v případě, že mladistvý výslovně souhlasil s tím, resp. požádal, aby se konalo veřejné zasedání v jeho nepřítomnosti.¹¹⁰ Pokud se mladistvý k hlavnímu líčení či veřejnému zasedání nedostaví bez řádné omluvy, soud musí jednání odročit a předvolat mladistvého znovu, případně může jeho přítomnost zajistit předvedením nebo uložením pořádkové pokuty.¹¹¹

Hlavní líčení a veřejné zasedání jsou v řízení ve věcech mladistvých zásadně neveřejná. V souladu s § 54 odst. 1 ZSVM je připuštěna přítomnost pouze omezeného okruhu osob, avšak na návrh mladistvého může být hlavní líčení nebo veřejné zasedání konáno veřejně. Dle ustanovení § 64 odst. 3 ZSVM je s ohledem na prospěch mladistvého umožněno soudu veřejnost vyloučit, ačkoliv předtím rozhodl o veřejném konání.¹¹² Rozsudek se vyhláší veřejně v hlavním líčení v přítomnosti mladistvého, přičemž pravomocný odsuzující rozsudek může být zveřejněn ve sdělovacích prostředcích, avšak v souvislosti s ochranou mladistvého před nežádoucími účinky pouze bez uvedení jména a příjmení mladistvého. S přihlédnutím k osobě mladistvého a charakteru jeho provinění může předseda senátu rozhodnout o uveřejnění vyhlášeného rozsudku i s uvedením jména a příjmení mladistvého včetně jeho osobních údajů, pokud jde o zvláště závažné provinění mladistvého a z hlediska ochrany společnosti je takové uveřejnění potřebné.¹¹³

3.7 Opravné prostředky

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže odlišně od příslušných ustanovení trestního řádu upravuje pro řízení ve věcech mladistvých také užití opravných prostředků a řízení o nich, kdy rozšiřuje okruh osob, které opravné prostředky mohou podat, o orgán sociálně-právní ochrany dětí. Smyslem této úpravy je

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 921/2007 ze dne 12. září 2007.

¹¹¹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 165. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹¹² JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 105. ISBN 80-7201-4-93-5.

¹¹³ Ustanovení § 54 odst. 3 a odst. 4 písm. b) ZSVM.

zesílení záruky práva na obhajobu mladistvého a zvýšit pravděpodobnost spravedlivého procesu. K tomuto zákon zavedl oprávnění OSPOD podat opravný prostředek i proti vůli mladistvého, avšak vždy jen v jeho prospěch, přičemž mu na rozdíl od ostatních osob, které mohou ve prospěch mladistvého opravné prostředky podat, běží lhůta k podání samostatně.¹¹⁴ Odvolání a dovolání ve prospěch mladistvého, který není plně svéprávný, může podat také jeho zákonný zástupce nebo opatrovník a obhájce, a to i proti vůli mladistvého.¹¹⁵

Usnesení § 72 odst. 2 ZSVM opět rozšiřuje okruh osob, které jsou oprávněné podat stížnost ve prospěch mladistvého. Tuto mohou podat jeho příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel či druh, kterým lhůta k podání stížnosti končí stejným dnem jako mladistvému. Žádná z těchto vyjmenovaných osob nemůže na rozdíl od OSPOD podat stížnost proti vůli mladistvého.¹¹⁶

Mimořádný opravný prostředek obnova řízení může mladistvého citelně zasáhnout, zejména když je podán návrh na obnovu řízení v jeho neprospěch. Vzhledem k tomu je limitována lhůta pro podání návrhu na obnovu řízení v neprospěch mladistvého, který může podat jen státní zástupce, na dobu šesti měsíců od doby, kdy se o skutečnostech, které odůvodňují podání návrhu na povolení obnovy řízení, státní zástupce dozvěděl. Pokud však již uplynula polovina doby promlčení trestního stíhání, nesmí státní zástupce návrh podat.¹¹⁷

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 605. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹¹⁵ Ustanovení § 72 odst. 1 ZSVM.

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 605. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹¹⁷ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 189. ISBN 978-80-7478-848-2.

4 Vazba mladistvého

Vazba je nezávažnějším zajišťovacím opatřením, které slouží k zajištění účelu trestního řízení a kterým se obviněný na základě rozhodnutí soudu dočasně zbavuje osobní svobody.¹¹⁸ Vzhledem k tomuto velkému zásahu do práv a svobod osoby, zasluhuje tato specifická problematika samostatnou pozornost.

Použití procesního institutu vazby u mladistvých je podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže velmi omezeným a zcela výjimečným opatřením, neboť samotné vzetí mladistvého do vazby a zejména jeho pobyt ve vazbě na něj má velmi nepříznivý vliv.¹¹⁹ I když jsou namíste vazební důvody podle § 67 TR, které jsou stejné jako u dospělých, mladistvý by měl být vzat do vazby jedině tehdy, pokud není možné jejího účelu dosáhnout jinak.¹²⁰ Místo vazby by se měly široce využívat alternativní zajišťovací opatření, jako nahrazení vazby např. zárukou, slibem, dohledem či umístěním u důvěryhodné osoby. V případě vzetí mladistvého do vazby musí soud vždy písemnou formou zdůvodnit, proč nebylo v dané věci užito náhradního opatření.¹²¹

Vazba může svým negativním působením na mladistvé, na které má vzhledem k jejich neukončenému tělesnému a duševnímu vývoji dopad mnohem horší nežli na dospělou osobu, způsobit nepříznivé následky na jejich psychickém stavu. Tím je dána nutnost zvýšené ochrany mladistvých, z níž vyplývá omezení užití vazby pouze pro krajní případy.¹²² Toto omezení je také odůvodněno tím, že účelem vazby je pouze zajištění osoby pro účely dalšího průběhu trestního řízení, přičemž nemá primárně výchovný účinek. Proto by se k tomuto omezení osobní svobody

¹¹⁸ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 177. ISBN 978-80-7380-677-4.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 423. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹²⁰ Ustanovení § 46 odst. 1 ZSVM.

¹²¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 340. ISBN 978-80-7502-278-3.

¹²² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 127. ISBN 978-80-7478-848-2.

mělo přistupovat výjimečně jen v nezbytně nutných případech a trvající jen po nezbytně dlouhou dobu.¹²³

O veškerém omezení osobní svobody mladistvého, tedy o jeho zadržení, zatčení či vzetí do vazby, je třeba bez zbytečného odkladu vyrozumět jeho zákonného zástupce, jeho případného zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby a rovněž také příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností. Pokud je nad mladistvým vykonávána ochranná výchova, vyrozumí se o tomto také výchovné zařízení, v němž ochrannou výchovu vykonává. Právě v případech mladistvých, kteří mají nařízenou ochrannou výchovu, bývá velmi častým důvodem jejich umístění do vazby skutečnost, že z výchovného zařízení neustále utíkají a dále páchají trestnou činnost, čímž naplňují ustanovení § 67 písm. a) TŘ. Vzetí mladistvého do vazby je na rozdíl od § 70 TŘ nutné oznámit širšímu okruhu osob, přičemž rodinnému příslušníkovi mladistvého je tato skutečnost oznámena vždy, a to i přes případný nesouhlas mladistvého.¹²⁴

Úprava vazby se ve věcech mladistvých liší od obecné úpravy výjimečností aplikace vazby jako zajišťovacího prostředku, v délce jejího trvání, ve způsobu rozhodování o jejím dalším trvání a v možnosti nahrazení vazby jiným opatřením.¹²⁵

4.1 Trvání vazby

Lhůty pro trvání vazby mladistvého jsou zákonem o soudnictví ve věcech mládeže stanoveny zcela odlišně od obecné úpravy, přičemž i v trestním řízení ve věcech mladistvých platí obecná zásada, že vazba může trvat jen nezbytně dlouhou

¹²³ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 425. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹²⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 128-129. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹²⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 754. ISBN 978-80-7502-278-3.

dobu.¹²⁶ Doba trvání vazby mladistvého je ustanovením § 47 odst. 1 ZSVM výrazně omezena, kdy zásadně platí, že nemůže trvat déle jak dva měsíce. Tato může být po uplynutí lhůty prodloužena o další dva měsíce, avšak pouze v případě, že nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu by bylo zmařeno nebo ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Při obvinění mladistvého ze zvláště závažného provinění¹²⁷ může vazba trvat maximálně šest měsíců. Ze stejných důvodů jako u dvouměsíční lhůty může být i tato šestiměsíční lhůta prodloužena o dalších šest měsíců, avšak pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem. Maximální délka vazby u mladistvého je tedy šest měsíců, popř. osmnáct měsíců, pokud jde o zvláště závažné provinění.¹²⁸

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje také způsob rozhodování o prodloužení trvání vazby u mladistvého. V ustanovení § 47 odst. 2 ZSVM je stanoveno, že v přípravném řízení o prodloužení lhůty vazby mladistvého rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež vždy na návrh státního zástupce. Ten má pak povinnost doručit uvedenému soudu návrh na prodloužení lhůty vazby nejpozději patnácti dnů před skončením lhůty, přičemž musí stejně postupovat i tehdy, pokud podá obžalobu v době kratší než patnáct dnů před skončením této vazební lhůty. V řízení před soudem rozhoduje o prodloužení vazby mladistvého soudce soudu pro mládež, který je nadřízený soudu pro mládež příslušného věc projednat nebo který věc již projednává. Stejně jako v přípravném řízení státní zástupce je předseda senátu povinen návrh na prodloužení lhůty vazby doručit nadřízenému soudu pro mládež nejpozději patnáct dnů před skončením této lhůty.¹²⁹

¹²⁶ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 53. ISBN 978-80-7251-333-8.

¹²⁷ Ustanovení § 14 odst. 3 věta za středníkem TZ.

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 341. ISBN 978-80-7502-278-3.

¹²⁹ ZAHRADNÍČKOVÁ, Marika. *Vazba mladistvých a problematika jejího prodlužování*. In Janovec, M., Pohl, J., Zahradníčková, M., Malý, J., Šlíp, J., Fernecký, J. COFOLA 2020. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2020. s. 1525. ISBN 978-80-210-9670-7.

V případě, že se státnímu zástupci v přípravném řízení či předsedovi senátu v řízení před soudem nepodaří dodržet lhůtu pro doručení předmětného návrhu výše uvedeným způsobem, musí být mladistvý propuštěn na svobodu nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno.¹³⁰ Lhůta vazby se začíná počítat od okamžiku zatčení či zadržení mladistvého, nebo v případě, že zadržení ani zatčení nepředcházelo, počítá se od doby, kdy byl na základě rozhodnutí o vazbě mladistvý omezen na osobní svobodě.¹³¹

Po propuštění mladistvého z vazby, a to ať již k tomu došlo z důvodu opožděnosti podání návrhu na prodloužení vazby soudu či z důvodu vyčerpání maximální možné délky řízení, lze nad ním nařídít dohled probačního úředníka, který může trvat až do skončení trestního stíhání.¹³²

Jak již bylo uvedeno, je vazba krajním prostředkem, kterého má být užito jen tehdy, pokud jejího účelu nejde dosáhnout jiným způsobem. To, aby trvala skutečně jen nezbytně dlouhou dobu, zajišťuje ustanovení § 48 ZSVM, z něž vyplývá povinnost pro orgány činné podle tohoto zákona zkoumat v každém stadiu trestního stíhání, zda důvody vazby stále trvají nebo jestli se nezměnily. V případě, že důvody vazby pominou, musí být mladistvý ihned propuštěn na svobodu. Pro případ, kdy důvody vazby stále existují, mají ze zákona tyto orgány povinnost zjišťovat, zda je možno vazbu mladistvého nahradit jiným opatřením. Pokud je možnost náhrady zjištěna, opět se musí mladistvý bez zbytečného odkladu propustit na svobodu.¹³³ Orgány činné podle tohoto zákona, kterými jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež, přitom úzce spolupracují s Probační a mediační službou a s příslušným orgánem sociálněprávní ochrany dětí, neboť

¹³⁰ Ustanovení § 47 odst. 4 ZSVM.

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 445. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹³² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 134. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹³³ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 54. ISBN 978-80-7251-333-8.

tyto jsou spojovací články mezi mladistvým, jeho rodinou a orgány činnými v tomto řízení.¹³⁴

4.2 Nahrazení vazby jiným opatřením

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže místo vazby upřednostňuje v řízení vůči mladistvému využití náhradních opatření. Vazbu mladistvého lze stejně jako u dospělých pachatelů nahradit zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat chování obviněného, písemným slibem obviněného, dohledem probačního úředníka a peněžitou zárukou. U mladistvého pachatele umožňuje ZSVM nahradit vazbu navíc také speciálním opatřením, a sice umístěním v péči důvěryhodné osoby.¹³⁵

Ustanovení § 49 ZSVM, který upravuje nahrazení vazby mladistvého jiným opatřením, vychází z obecné úpravy § 73 a 73a TŘ, kde je stanoveno, že náhrada vazby zárukou, dohledem, slibem nebo peněžitou zárukou je možná pouze u důvodů vazby dle § 67 písm. a) a c) TŘ, proto ani v řízení ve věcech mladistvých nelze tyto instituty nahrazující vazbu u důvodu vazby podle § 67 písm. b) použít. V ustanoveních § 49 odst. 1 a také § 50 ZSVM je však upraven výše uvedený zvláštní institut náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby, který podobné omezení nemá, a proto jím lze nahradit vazbu mladistvého i z koluzního důvodu ve smyslu § 67 písm. b).¹³⁶ Možnost náhrady i koluzní vazby je dána povahou tohoto opatření, jenž je založeno na charakteru péče o mladistvého, který je v období dospívání a na kterého je proto možno náležitě působit ve směru jeho dalšího mravního a sociálního vývoje. Důvěryhodná osoba, do jejíž péče je mladistvý svěřen, by měla zajistit, aby mladistvý spolupracoval s orgány činnými dle ZSVM a dostavoval se na předvolání, aby se nadále

¹³⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 137. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹³⁵ ZEMAN, Petr a kolektiv. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 31. ISBN 978-80-7338-100-4. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf>

¹³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*. 6. vydání Praha: C. H. Beck, 2008, s. 472. ISBN 978-80-7400-043-0.

nedopouštěl trestné činnosti ani nemařil objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání.¹³⁷

Důvěryhodnou osobou může být fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, u níž budou splněny podmínky její důvěryhodnosti i způsobilosti o mladistvého pečovat, ale také jí může být i výchovné zařízení nebo výjimečně jiná právnická osoba. Umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby není změnou výchovného prostředí u mladistvého a slouží jen pro účely nahrazení vazby.¹³⁸

K užití institutu umístění mladistvého v péči důvěryhodné osoby je nutné kumulativní splnění dvou podmínek:

- ochota a schopnost osoby, jíž má být mladistvý svěřen do péče, se této péče a dohledu nad mladistvým ujmout, přičemž se písemným slibem zaváže, že o něj bude pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému dle ZSVM a také splní další podmínky stanovené soudem při rozhodování o užití této náhrady vazby,
- souhlas mladistvého s tím, že bude svěřen do péče právě této osoby, kdy se také písemně zaváže k plnění podmínek, které soud pro mládež určí.¹³⁹

K tomu, aby tento způsob náhrady vazby měl úspěch, je rovněž nutný kladný a nekonfliktní vztah mezi mladistvým a důvěryhodnou osobou, které má být do péče svěřen.¹⁴⁰

Pokud mladistvý nebo důvěryhodná osoba své závazky plynoucí z tohoto rozhodnutí o náhradě vazby neplní, orgán rozhodující o vazbě na návrh mladistvého, důvěryhodné osoby, v jejíž péči je mladistvý umístěn, nebo i bez návrhu rozhodne o zproštění této osoby i mladistvého od přijatých závazků a určí

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 466. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹³⁸ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 8. září 2009, o trestním řízení ve věcech mládeže, č. 7/2009, čl. 2.

¹³⁹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 141. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁴⁰ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 55. ISBN 978-80-7251-333-8.

jinou důvěryhodnou osobu, do jejíž péče mladistvého předá, nebo přijme jiné opatření nahrazující vazbu, popřípadě rozhodne o jeho vzetí do vazby nebo vydá příkaz k zatčení.¹⁴¹

4.3 Výkaz o stavu vazeb

V této kapitole je opakovaně uvedeno, že použití procesního institutu vazby u mladistvých je podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže velmi omezeným a zcela výjimečným opatřením, a tak jsem provedla analýzu výkazů soudů a státních zastupitelství ze statistik Ministerstva spravedlnosti ČR¹⁴² a zpráv o činnosti státního zastupitelství¹⁴³ z jednotlivých let ke zjištění, jaké vysoké procento mladistvých bývá stíháno vazebně. Z přiložené tabulky je zřejmé, že v letech 2010 až 2020 bylo z celkového počtu stíhaných mladistvých okresními i krajskými státními zastupitelstvími soudem vzato do vazby průměrně 4 %, maximálně 5 % stíhaných osob, což je dle mého názoru skutečně malé množství, čímž je potvrzeno, že mladiství jsou do vazby umisťováni pouze v nezbytně nutných případech.

Tabulka 1: Výkaz o stavu vazeb – mladiství

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stíhání celkem	3398	3256	3078	2392	2014	1968	1854	1897	1914	1907	1703
Soudem vzato do vazby	172	167	135	107	74	84	66	81	73	74	75
tj. %	5,06	5,13	4,39	4,47	3,67	4,27	3,56	4,27	3,81	3,88	4,40

¹⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 343. ISBN 978-80-7 502-278-3.

¹⁴² Statistické údaje z oblasti justice. Výkazy o soudu a státních zastupitelství. *Výkaz o stavu vazeb*. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.

¹⁴³ Zprávy činnosti státního zastupitelství. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti>.

5 Zvláštní způsoby řízení ve věcech mladistvých – odklony

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je postaven na principu restorativní justice, z něž vychází kromě alternativních trestů také alternativní způsoby řešení trestních věcí. Tyto alternativní, zvláštní způsoby řízení ve věcech mladistvých jsou obsaženy v II. hlavě sedmém dílu desátém oddílu ZSVM, kde jsou uvedeny podmínky pro použití zvláštních způsobů v trestních věcech mladistvých a jejich výčet. Ačkoliv je tento oddíl věnován zvláštním způsobům řízení, jsou zde vymezeny pouze odklony v trestním řízení, nikoliv všechny druhy zvláštních způsobů řízení využitelných v řízení ve věcech mladistvých.¹⁴⁴ Odklonem rozumíme specifický procesní postup, v jehož rámci není vyslovena vina mladistvého pachatele a není uloženo trestní opatření. Jde o procesní alternativy k potrestání pachatele představující jednu z právních forem reakce na protiprávní jednání mladistvých, která nabízí širokou škálu možností odlišného přístupu k trestné činnosti mladistvého.¹⁴⁵

V řízení v trestních věcech mladistvých je možné podle výčtu v ustanovení § 69 ZSVM použít odklony podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, a specifický odklon aplikovatelný výhradně v řízení proti mladistvým odstoupení od trestního stíhání, který je pak samostatně a komplexně vymezen v § 70 a § 71 ZSVM.¹⁴⁶

V souladu s účelem ZSVM jsou odklony, které mají v trestním právu mladistvých velmi významné postavení, považovány za takový způsob reakce na jejich trestnou činnost, jenž by měl mít, dle zákonem daných podmínek, přednost před

¹⁴⁴ BUDAYOVÁ, Lucie. K některým problematickým aspektům zvláštních způsobů řízení v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. In: BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ, Alena TIBITANZLOVÁ a kol. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020, s. 88. ISBN 978-80-7251-512-7.

¹⁴⁵ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 174. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁴⁶ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. 1. vydání Praha: Leges, 2018, s. 187. ISBN 978-80-7502-319-3.

intenzivnějšími formami intervence, zejména před trestním opatřením,¹⁴⁷ což plně odpovídá zásadě preference alternativ zakotvené v § 3 odst. 2 ZSVM.

5.1 Obecné podmínky pro aplikaci odklonů

Podmínky, jež jsou k použití odklonů zákonem stanoveny, jsou obsaženy v § 68 ZSVM, a jsou jimi:

- důvodné podezření ze spáchání provinění podložené dostatečným objasněním skutkového stavu věci,
- připravenost mladistvého nést odpovědnost za své protiprávní jednání a vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků svého provinění.

K těmto je ve větě druhé uvedeného ustanovení dána podmínka fakultativní, a to možnost požadovat po mladistvém závazek k chování, kterým omezí možnost páčání dalších provinění.¹⁴⁸

Splnění těchto stanovených podmínek má veliký vliv na úspěšnou realizaci odklonu a na jeho dlouhodobé preventivní účinky týkající se možné recidivy trestné činnosti mladistvého.¹⁴⁹

5.1.1 Důvodné podezření ze spáchání provinění

Tato podmínka je výchozí pro použití všech typů odklonů aplikovatelných v trestním řízení ve věcech mladistvých. K posouzení, zda je takové podezření dáno, je zásadní opatření dostatečných skutkových podkladů v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí. Tyto podklady pak umožní řádně čín právně kvalifikovat a zhodnotit to, zda je možné na daný čin nějaký typ odklonu použít a

¹⁴⁷ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s 44. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁴⁸ ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 41. ISBN 978-80-7502-131-1.

¹⁴⁹ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s 44. ISBN 978-80-7400-450-6.

jaký.¹⁵⁰ Pro aplikaci odklonu musí vždy vše bez důvodných pochybností nasvědčovat tomu, že se skutek, v němž je možné spatřovat provinění a který je předmětem obvinění, skutečně stal a že jej spáchal právě konkrétní mladistvý.¹⁵¹

5.1.2 Přípravenost mladistvého k zodpovědnosti

Název této podkapitoly shrnuje další podmínky pro použití odklonu v trestním řízení mladistvých, a sice připravenost mladistvého nést odpovědnost za své protiprávní jednání, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků svého provinění, což je dle mého názoru právě ta zodpovědnost. Tyto podmínky se projevují zejména navenek chováním mladistvého po činu, samotné formální přihlášení se k odpovědnosti není dostačující. Je třeba, aby byl z dalších projevů mladistvého zřejmý jeho postoj k celé věci, přičemž je nutné jeho aktivní jednání, např. zanechání negativních kontaktů, skoncování s užíváním drog či alkoholu, projevení lítosti a učiněním kroků k náhradě škody, kterou svým činem způsobil anebo alespoň ke zmírnění jiných škodlivých následků činu, načež je třeba všechny tyto skutečnosti důkladně hodnotit. O připravenosti mladistvého nést za své činy odpovědnost nelze hovořit, pokud určité jednání, kterým způsobil určitý následek, nedozná.¹⁵²

5.1.3 Závazek k chování omezujícím páčání dalších provinění

Ve větě druhé ustanovení § 68 ZSVM, v němž jsou obsaženy podmínky zákonem stanovené k použití odklonů, je zakotvena svou povahou zcela specifická možnost vázaná výlučně na uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. Umožňuje v případě potřeby požadovat po mladistvém, aby se zavázal k chování, které omezuje možnost spáchání dalšího provinění. Tento by

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 553-554. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹⁵¹ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. 1. vydání Praha: Leges, 2018, s. 189-190. ISBN 978-80-7502-319-3.

¹⁵² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 171. ISBN 978-80-7478-848-2.

měl přislíbit respektování konkrétní povinnosti nebo zákazu, které by mu měly zabránit v narušení principů řádného života, např. rizikovými aktivitami, pobytem na nevhodných místech či stykem s určitými osobami.¹⁵³ Závazek by měl být dostatečně konkrétní a zaměřený na dosažení pozitivního výsledku. Jako příklad lze uvést závazek podrobit se určitým programům k osvojení si sociálních dovedností, závazek navštěvovat vhodný výukový kurz, aby si mladistvý doplnil vzdělání nebo získal vyšší kvalifikaci, dále také závazek podrobit se léčení závislosti na alkoholu a návykových látkách, které by nebylo ochranným léčením podle trestního zákoníku (dále jen „TZ“), nebo třeba závazek vhodným způsobem odčinit újmu způsobenou proviněním.¹⁵⁴

5.2 Odstoupení od trestního stíhání

Jak již bylo uvedeno, ustanovení § 69 ZSVM obsahuje výčet odklonů využitelných v trestních věcech mladistvých, kam byl novelou zákona z roku 2019 zahrnut také institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, který představuje obdobu podmíněného zastavení trestního stíhání ve zkráceném přípravném řízení.¹⁵⁵ Tyto instituty spolu s narovnáním upravuje trestní řád, kdy se v případě jejich užití postupuje právě podle trestního řádu s tím, že ve věcech mladistvých jsou zákonem o soudnictví ve věcech mládeže upravena pouze určitá specifika podmínek jejich aplikace.¹⁵⁶

V porovnání s úpravou obsaženou v trestním řádu představuje v souvislosti s odklony v trestním řízení nejvýraznější odlišnost zákona o soudnictví ve věcech

¹⁵³ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 557. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹⁵⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 172. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁵⁵ BUDAYOVÁ, Lucie. K některým problematickým aspektům zvláštních způsobů řízení v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. In: BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ, Alena TIBITANZLOVÁ a kol. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020, s. 89. ISBN 978-80-7251-512-7.

¹⁵⁶ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. 1. vydání Praha: Leges, 2018, s. 196. ISBN 978-80-7502-319-3.

mládeže existence zvláštního odklonu aplikovatelného pouze v řízení proti mladistvým, a sice odstoupení od trestního stíhání.¹⁵⁷

K aplikaci tohoto odklonu zákonodárce stanovil podmínky, kdy je možné k tomuto přistoupit pouze v případě, že:

- je řízení vedeno o provinění, na něž trestní zákoník stanoví horní hranici trestu odnětí svobody, která nepřevyšuje tři léta,
- na dalším stíhání mladistvého není veřejný zájem,
- orgán činný v trestním řízení přihlédne k povaze a závažnosti provinění a postoji mladistvého ke svému jednání,
- trestní stíhání není nadále účelné a
- k odvrácení mladistvého od páchání dalších provinění není nutné jeho potrestání,

přičemž jsou tyto podmínky dány kumulativně a vzájemně provázané.¹⁵⁸

Kromě výše uvedených obligatorních podmínek pak dále ustanovení § 70 odst. 3 ZSVM uvádí další fakultativní podmínky, za kterých je možné od trestního stíhání mladistvých odstoupit. Jde zejména o situace, kdy mladistvý úspěšně vykonal vhodný probační program, byla zcela nebo alespoň částečně nahrazena škoda, kterou mladistvý proviněním způsobil, anebo bylo úplně nebo částečně vráceno bezdůvodné obohacení, které bylo proviněním získáno, a poškozený s takovým poškozením souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a toto řešení je možné z hlediska účelu řízení považovat za dostatečné.¹⁵⁹

¹⁵⁷ ŠČERBA, Filip. Restorativní přístup při řešení trestních věcí mladistvých v České republice. In: STRÉMY, Tomáš, et al. *Restorativna justícia a alternatívne tresty v aplikační praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. 1. vydání Trnava: Leges, 2015, s. 35. ISBN 978-80-7502-104-5.

¹⁵⁸ BUDAYOVÁ, Lucie. K některým problematickým aspektům zvláštních způsobů řízení v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. In: BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ, Alena TIBITANZLOVÁ a kol. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020, s. 92. ISBN 978-80-7251-512-7.

¹⁵⁹ ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 55. ISBN 978-80-7502-131-1.

K uvedeným podmínkám je třeba uvést, že z jejich formulace nevyplývá nutnost náhrady škody či vydání bezdůvodného obohacení přímo ze strany mladistvého osobně. Z hlediska restorativní justice jsou pak na místě určité pochybnosti o výchovném účinku takového opatření, když je možné, aby uvedené podmínky za mladistvého splnil někdo jiný, přičemž je převzetí odpovědnosti mladistvého za spáchaný čin a pocítění jeho důsledků narušeno. Je zde však evidentní, že ZSVM právě s ohledem na cíle restorativní justice, které spočívají v odstranění následků spáchaného činu a náhradě škody poškozenému, neignoruje skutečnost, že mladistvý nedisponuje dostatečnými finančními prostředky k nahrazení škody a aplikaci uvedeného odklonu splněním podmínek osobně ze strany mladistvého nepodmiňuje.¹⁶⁰

5.3 Využití odklonů v řízení proti mladistvým

V souvislosti s výše uvedeným jsem za účelem zjištění míry využívání odklonů v trestním řízení ve věcech mladistvých provedla analýzu přehledů soudních agend ve statistikách Ministerstva spravedlnosti ČR¹⁶¹ a zpráv o činnosti státního zastupitelství¹⁶² za léta 2015 až 2020. K tomuto jsem také porovnávala počty případů s využitím odklonů v přípravném řízení a v řízení před soudem.

Z přiložených tabulek je zřejmé, že v řízení ve věcech mladistvých je nejčastěji využíváno podmíněné zastavení trestního stíhání, a to jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. V přípravném řízení však bývá o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnuto častěji než v řízení před soudem, a to dvojnásobně až trojnásobně.

¹⁶⁰ ŠČERBA, Filip. Restorativní přístup při řešení trestních věcí mladistvých v České republice. In: STRÉMY, Tomáš, et al. *Restorativna justícia a alternatívne tresty v aplikační praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. 1. vydání Trnava: Leges, 2015, s. 35-36. ISBN 978-80-7502-104-5.

¹⁶¹ Statistické údaje z oblasti justice. *Přehledy agend*. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>.

¹⁶² Zprávy činnosti státního zastupitelství. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti>.

Ve velice malé míře je pak využíván odklon v podobě odstoupení od trestního stíhání. O tomto se rozhoduje dokonce až čtyřikrát častěji v přípravném řízení než v řízení před soudem, avšak jeho míra využití nedosahuje ani 1 %.

Téměř vůbec nebývá trestní věc mladistvého vyřízena narovnáním, což je zřejmě dáno podmínkami tohoto institutu, kterými je nutnost nahrazení škody, vydání bezdůvodného obohacení či složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestného činu. Zákonodárce sice s ohledem na nedostatečné vlastní finanční příjmy mladistvých nestanoví podmínku, že by škoda musela být nahrazena nebo peněžitá částka složena z majetku mladistvého, kdy za něj může tuto povinnost splnit například rodič, přesto orgány činné v trestním řízení evidentně neshledávají ve využití tohoto druhu odklonu dostatečný výchovný účinek.¹⁶³

Tabulka 2: Aplikace odklonů v přípravném řízení

Rok		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet trestních stíhání ve věcech mladistvých		1968	1854	1897	1914	1907	1703
Odklony	Podmíněné zastavení trestního stíhání	297 (15,09 %)	316 (17,04 %)	302 (15,92 %)	266 (13,90 %)	355 (18,62 %)	303 (17,79 %)
	Narovnání	0	0	0	0	0	0
	Odstoupení od trestního stíhání	14 (0,71 %)	7 (0,38 %)	17 (0,90 %)	14 (0,73 %)	7 (0,37 %)	7 (0,41 %)

¹⁶³ BUDAYOVÁ, Lucie. K některým problematickým aspektům zvláštních způsobů řízení v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. In: BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ, Alena TIBITANZLOVÁ a kol. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020, s. 95. ISBN 978-80-7251-512-7.

Tabulka 3: Aplikace odklonů v řízení před soudem

Rok		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet vydaných soudních rozhodnutí		1846	1674	1728	1779	1667	1547
Odklony	Podmíněné zastavení trestního stíhání	126 (6,83 %)	126 (7,53 %)	123 (7,12 %)	113 (6,35 %)	129 (7,74 %)	96 (6,21 %)
	Narovnání	0	0	0	2	0	0
	Odstoupení od trestního stíhání	3 (0,16 %)	3 (0,18 %)	5 (0,29 %)	4 (0,22 %)	1 (0,06 %)	2 (0,13 %)

6 Trestní řízení ve věcech mladistvých v jiných státech

Právní úpravy řízení v trestních věcech mladistvých se v jednotlivých zahraničních právních systémech odlišují v závislosti na historických, sociálních, kulturních a politických aspektech daného státu. V následujících částech této kapitoly bude nastíněna situace zejména v zemích sousedících s hranicemi našeho státu, tj. na Slovensku, v Rakousku a v Německu. Se Slovenskem měla Česká republika společný právní řád až do roku 1993 a německé a rakouské právní úpravy v mnohém inspirovaly podobu našeho zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

6.1 Slovensko

Právní úprava, která by speciálně upravovala problematiku trestní odpovědnosti a řízení ve věcech mládeže, na Slovensku neexistuje. Tato je obsažena v obecných trestněprávních předpisech – v zákoně č. 300/2005 Z. z., trestný zákon (dále jen „STZ“), a zákoně č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok (dále jen „TP“). STZ se věnuje mladistvým v obecné části hlavě IV. v ustanoveních § 94 až § 121, která upravují některé podmínky vzniku a zániku trestní odpovědnosti a sankcionování mladistvých za spáchané trestné činy. Podle tohoto zákona se za mladistvého považuje osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila čtrnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku.¹⁶⁴ Hranice čtrnáctého roku věku je ustanovením § 22 odst. 1 STZ určena jako spodní věková hranice vzniku trestní odpovědnosti mládeže, avšak pro případy spáchání trestného činu sexuálního zneužívání podle § 201 STZ je tato hranice stanovena na patnáct let.¹⁶⁵

Specifika trestního řízení ve věcech mladistvých jsou zakotvena jako zvláštní druh řízení v části třetí, sedmé hlavě, oddílu druhém v ustanoveních § 336 až § 347 TP.¹⁶⁶ Důvodem zvláštní úpravy řízení proti mladistvému je podobně jako v ZSVM

¹⁶⁴ Ustanovení § 94 odst. 1 STZ.

¹⁶⁵ Ustanovení § 22 odst. 2 STZ.

¹⁶⁶ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 117. ISBN 978-80-7400-450-6.

dosažení výchovného účelu řízení, zabezpečení procesních práv mladistvého s ohledem na jeho věk, nižší duševní vyspělost, jakož i omezené možnosti vlastní obhajoby a tím minimalizovat škodlivé vlivy trestního řízení na mladistvého.¹⁶⁷

Na Slovensku neexistují specializované soudy pro mládež, podle TP by však měly být případy mladistvých svěřovány osobám se zkušenostmi s výchovou mládeže, což zaručí splnění výchovného účelu zákona.¹⁶⁸ V řízení proti mladistvému je možné uplatnit výjimku ze všeobecných pravidel k příslušnosti soudu, která spočívá v tom, že pokud je to ve prospěch mladistvého, může příslušný soud věc postoupit soudu, v jehož obvodě má mladistvý trvalý pobyt, nebo soudu, kde je z jiných důvodů vedení řízení se zřetelem na zájmy mladistvého nejúčinnější.¹⁶⁹

Trestný poriadok zaručuje mladistvému důkladné zajištění práva na jeho obhajobu, kdy výslovně uvádí, že mladistvý musí mít obhájce od vznesení obvinění až do skončení trestního stíhání, a to i proti vůli mladistvého. Kromě obhájce k ochraně zájmů mladistvého v řízení může rovněž přispívat i jeho zákonný zástupce, popřípadě opatrovník. Významné postavení v řízení proti mladistvému má i orgán sociálně právní ochrany dětí a sociální kurately, kterému předseda senátu nechává zaslat opis obžaloby nebo návrh dohody o vině a trestu, vyrozumívá o konání hlavního líčení a veřejných zasedání i o případném využívání odklonů. Zákonní zástupci za mladistvého mohou podávat opravné prostředky, a to i proti jeho vůli.¹⁷⁰

V řízení proti mladistvému na Slovensku lze využít i zvláštní způsoby řízení, přičemž jsou zde zakotveny obdobné typy odklonů jako v ČR. Navíc obsahuje i v případě mladistvého možnost uzavřít dohodu o vině a trestu, a to bez jakéhokoliv

¹⁶⁷ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 69. ISBN 978-80-7380-371-1.

¹⁶⁸ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 118. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁶⁹ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 70. ISBN 978-80-7380-371-1.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 72-73.

věkového omezení. TP pouze sjednání dohody o vině a trestu s mladistvým obviněným podmiňuje souhlasem zákonného zástupce a obhájce mladistvého.¹⁷¹

Vůči mladistvému lze v trestním řízení použít stejné zajišťovací prostředky jako vůči dospělému obviněnému. Podle § 339 TP by ale ke vzetí mladistvého do vazby mělo stejně jako dle ustanovení ZSVM docházet jen v nejkrajnějších případech, kdy účelu vazby nelze dosáhnout jiným způsobem. Mladistvého lze vzít do vazby ze stejných důvodů jako dospělého, přičemž se ani délka trvání vazby nijak neliší.¹⁷²

Výrazný rozdíl oproti české právní úpravě představuje úprava hlavního líčení a veřejného zasedání upravená ustanovením v § 343 TP. Podobně jako v České republice musí být mladistvý vždy přítomen hlavnímu líčení a také veřejnému zasedání, v němž soud projednává dohodu o vině a trestu. Jinak je však koncipována ochrana soukromí mladistvého, pokud jde o veřejnost hlavního líčení a veřejných zasedání, kdy slovenská primárně upřednostňuje veřejné konání hlavního líčení i veřejného zasedání. Na návrh mladistvého, jeho obhájce nebo zákonného zástupce může ale soud veřejnost vyloučit, pokud je to na ochranu zájmů mladistvého. Předseda senátu také může mladistvému přikázat, aby se při některé části hlavního líčení z jednací síně vzdálil, pokud je namístě obava, že by právě ta část jednání mohla nepříznivě působit na jeho mravní vývoj.¹⁷³

Všeobecně lze říci, že slovenský systém soudnictví ve věcech mládeže je shodně s českým založený na postupech, opatřeních a řešeních obnovující sociální a právní vztahy a přispívá k předcházení trestné činnosti, což má zásadně přednost před postupy a opatřeními represivní povahy.¹⁷⁴

¹⁷¹ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 119. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁷² VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 77. ISBN 978-80-7380-371-1.

¹⁷³ Ustanovení § 343 odst. 3 TP.

¹⁷⁴ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 83. ISBN 978-80-7380-371-1.

6.2 Německo

Německá právní úprava, která řeší problematiku mladistvých, je v zásadě velice podobná české úpravě této problematiky. Trestní odpovědnost mládeže, sankce i řízení ve věcech mládeže jsou upraveny ve speciálním zákoně o soudnictví ve věcech mládeže z roku 1953 „*Jugendgerichtsgesetz, BGBl. I S. 750*“ ve znění novel (*dále jen JGG*), který je v poměru speciality vůči obecným trestněprávním předpisům. Kromě tohoto zákona se delikventní či delikvencí ohroženou mládeží v Německu zabývá také zákon o pomoci dětem a mládeži z roku 1990 ve znění novel.¹⁷⁵

JGG se v Německu uplatňuje na osoby, které dovršily čtrnáct let a nepřekročily jednadvacet let svého věku. Tyto jsou rozdělené do dvou věkových kategorií, a sice kategorie mladiství, což jsou osoby, které překročily hranici čtrnácti let a nedovršily osmnácti let svého věku, přičemž jsou podle JGG trestně odpovědné pouze v případě dostatečné osobnostní zralosti, která jim umožňuje pochopit nesprávnost a protiprávnost svého jednání. Druhou věkovou kategorií jsou mladí dospělí, což jsou osoby, které překročily osmnáct let a nedovršily jednadvacet let svého věku.¹⁷⁶ Vůči pachateli z řad mladých dospělých se postupuje podle trestního práva pro mladistvé, pokud odpovídá kategorii mladistvých z hlediska stupně svého rozvoje, nebo pokud se dopustil méně závažného trestného činu za okolností charakteristických pro trestné činy mladistvých.¹⁷⁷

Právní úprava vychází z myšlenky, že použití trestního práva mládeže má především zabránit páchání další trestné činnosti mladistvého. Přednost mají výchovná opatření před tresty, která se užijí skutečně až jako ultima ratio.¹⁷⁸ Cílem trestněprávní legislativy je znovuzařazení mladistvých do společnosti a prevence

¹⁷⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 77. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 78.

¹⁷⁷ JEHLE, Jörg-Martin. *Trestní justice v Německu: fakta a čísla*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. s. 51. ISBN 80-7338-053-6. Dostupné z.: <http://www.ok.cz/iksp/docs/326.pdf>.

¹⁷⁸ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 78. ISBN 978-80-7400-450-6.

dalšího páchání trestné činnosti, čehož dosahuje zejména výchovně-vzdělávacím charakterem sankcí. Prioritu má mediace a restorativní justice, kdy jsou konflikty mezi pachateli a oběťmi řešeny mimosoudně.¹⁷⁹

V Německu byl vytvořen speciální soudní systém pro mladistvé, kde role soudce pro mladistvé je oddělena od soudce pro dospělé. Soudci pro mladistvé mají odbornou způsobilost a vzdělání v oboru výchovy dětí a mladistvých. Jednání soudu pro mladistvé je dle ustanovení § 48 JGG¹⁸⁰ veřejnosti nepřístupné, mohou se ho zúčastnit jen rodiče nebo zákonní zástupci, poškozený, obhájce a případně probační úředník či sociální pracovník.¹⁸¹

Ustanovení § 68 JGG rozšiřuje v případě mladistvých důvody nutné obhajoby, kdy stanoví, že mladistvý musí mít obhájce kromě případů, kdy jej musí mít dospělý obviněný, také v případě, že došlo v tomto řízení k odnětí práv jeho rodičů či zákonných zástupců, nebo pokud nemohou být řízení přítomni a jejich nepřítomnost nepostačuje nahradit informováním mladistvého nebo přítomností jiné zletilé osoby. Obhájce musí mít rovněž, pokud se nachází ve zdravotnickém zařízení za účelem vypracování znaleckého posudku k jeho osobě anebo lze-li očekávat uložení trestu pro mladistvé nebo jeho přerušení, nebo nařízení pobytu v psychiatrické nebo odvykací léčebně. V uvedených případech nutné obhajoby musí mít mladistvý obhájce nejpozději před svým výsledkem nebo před konfrontací. V případě, kdy podmínky nutné obhajoby nejsou splněny, avšak soud přesto považuje za vhodné zajistit vyšší ochranu práv mladistvého, je mu dovoleno podle § 69 JGG využít další osoby jako poradce, který má právo nahlížet do spisu

¹⁷⁹ BALTAG, Tereza, Nora HOCHLOVÁ a Lucie MYŠKOVÁ. *Porovnání systémů péče o delikventní děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvatsku*. 1. vydání Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017, 56. ISBN 978-80-7481-203-3.

¹⁸⁰ JGG - Zákon o soudu pro mladistvé (gesetze-im-internet.de). Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/JGG.pdf>.

¹⁸¹ BALTAG, Tereza, Nora HOCHLOVÁ a Lucie MYŠKOVÁ. *Porovnání systémů péče o delikventní děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvatsku*. 1. vydání Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017, 57. ISBN 978-80-7481-203-3.

a v hlavním líčení má práva obhájce. Poradcem však nemůže být zákonný zástupce mladistvého.¹⁸²

V řízení v trestních věcech mladistvých mají významnou roli odklony, jejichž aplikací v současné době končí podstatná část trestních věcí mládeže. Jsou upraveny v § 45 a § 47 JGG, kde jsou stanoveny zvláštní podmínky modifikující obecnou právní úpravu využití odklonů.¹⁸³ Státní zástupce může upustit od trestního stíhání mladistvého i bez souhlasu soudce, pokud již využitá opatření splnila svůj smysl a další stíhání již není třeba, anebo již došlo k dohodě mezi poškozeným a pachatelem. Další možností ukončení řízení s mladistvým je v případě jeho doznání viny udělení důtky ze strany státního zástupce, který tento způsob bude považovat za dostatečný.¹⁸⁴ Na rozdíl od řízení proti dospělým o všech uvedených odklonech platí, že o nich může státní zástupce rozhodnout bez souhlasu soudce.¹⁸⁵

Vůči mladistvému je možné využít omezujícího prostředku v podobě vazby, přičemž vazební řízení je možné jen v případě, že účelu trestního řízení nelze dosáhnout jinak. Při posuzování účelnosti vazby je kladen zvláštní důraz na dopad vazby na mladistvého, přičemž je místo vazby možno využít umístění mladistvého v domově pro mládež. Mladiství, kteří jsou mladší šestnácti let přitom mohou být vzati do vazby pouze ve dvou případech, a to nemají-li žádné stálé bydliště nebo již jednou z vazby či jiného opatření. V případě, že již dojde k umístění mladistvého do vazby, musí pak být řízení vedeno urychleně.¹⁸⁶

¹⁸² ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 66. ISBN 978-80-210-77056-8.

¹⁸³ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 85. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁸⁴ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 65. ISBN 978-80-210-77056-8.

¹⁸⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 85. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁸⁶ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 67. ISBN 978-80-210-77056-8.

Německá právní úprava je v mnohém shodná s českou. Její výhodou je však rozšíření možnosti využít specifika řízení ve věcech mladistvých i pro kategorii mladých dospělých, čímž umožňuje reagovat na prohřešky mladistvých a osob blízkých věku mladistvých, kterých se mnohdy dopouštějí z nerozvážnosti a pod vlivem okolností, které ještě nedokážou reálně vyhodnotit.¹⁸⁷

6.3 Rakousko

Trestní právo mládeže je v Rakousku upraveno samostatným právním předpisem, zákonem o soudnictví nad mládeží z roku 1988 „*Jugendgerichtsgesetz BGBl Nr. 1988/599*“ (dále také jen „rJGG“). Jeho základním principem je speciální prevence, tzn. že základním účelem použití trestního práva je odvrácení mladistvého pachatele od páchání další trestné činnosti. Stejně jako český ZSVM, při jehož tvorbě bylo Rakousko se svojí speciální úpravou ve věcech mládeže významnou inspirací, vychází z filozofie restorativní justice, která si klade za cíl na mladistvé působit spíše výchovně, než je trestat.¹⁸⁸

Zákon se uplatňuje vůči osobám mladistvým, tedy osobám, které dovršily čtrnáct let a nepřekročily osmnáct let svého věku, a mladým dospělým, což jsou osoby, které dovršily osmnáct let a nepřekročily jednadvacet let.¹⁸⁹

Trestní řízení proti mladistvým koresponduje s principy obecné úpravy v rakouském trestním řádu, přičemž rJGG stanoví některé odchylky.¹⁹⁰ Rozdíly lze nalézt například v úpravě příslušnosti soudů, v důvodech nutné obhajoby nebo v úpravě odklonů.

¹⁸⁷ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 63. ISBN 978-80-210-77056-8.

¹⁸⁸ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 92. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁸⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 58. ISBN 978-80-210-77056-8.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 58.

V Rakousku v současné době neexistují zvláštní soudy pro mládež. Pro trestní věci mladistvých je místně příslušné státní zastupitelství nebo soud, v jehož obvodu má nebo měl obvyklé bydliště obviněný v době zahájení trestního řízení.¹⁹¹ Podle rJGG musí mít pro případy mladistvých pachatelů okresní a krajské soudy zvláštní oddělení se specialisty pro práci s mládeží v oblastech psychologie, sociální práce a pedagogiky. Rozdělení mezi okresní či krajské soudy je dáno výší trestní sazby, kdy okresní soudy jsou příslušné řešit trestní věci, kde hrozí trest v maximální výši jeden rok. V případech, kde hrozí vyšší trestní sazba, jsou příslušné krajské soudy.¹⁹²

V řízení ve věci mladistvého před krajským soudem je v souvislosti s jeho právem na spravedlivý proces povinnost mít vždy obhájce. U okresních soudů je přítomnost obhájce nezbytná pouze tam, kde má zaručovat práva mladistvého, který je ve vazbě. V rámci trestního řízení jsou však práva mladistvého na obhajobu rozšířena o osobu důvěrníka, kterou mladistvý může mít po celou dobu řízení. Touto osobou může být zákonný zástupce, příbuzný, učitel, vychovatel nebo zástupce poskytovatele péče o dítě a mládež nebo probační služba. Tyto osoby mají stejná práva jako mladistvý, takže mají přístup do spisu, mohou navrhnout důkazy či podávat opravné prostředky.¹⁹³

Konání hlavního líčení ve věcech mladistvých je veřejné, vyžaduje-li to však zájem mladistvého a veřejné jednání by mohlo mít negativní vliv na jeho další vývoj, je možné veřejnost vyloučit. Důležitou úlohu zde hrají také sociální pracovníci a probační úředníci, kteří mohou být při hlavním líčení slyšeni a mají možnost předložit zprávu o mladistvém a návrh nejvhodnějšího opatření.¹⁹⁴

¹⁹¹ Zákon o soudu pro mladistvé z roku 1988 (JGG) - JUSLINE Austria, ustanovení § 29. Dostupné z: <https://www.jusline.at/gesetz/jgg/gesamt>.

¹⁹² ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 58. ISBN 978-80-210-77056-8.

¹⁹³ Tamtéž, s. 59.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 60.

Za účelem zajištění přítomnosti mladistvého obviněného pro řízení jej lze vzít do vazby, kdy i rakouská právní úprava umožňuje vzetí do vazy mladistvého pouze v krajních případech a na co nejkratší dobu.¹⁹⁵

Významné postavení mají v soudnictví nad mládeží odklony, kdy jsou hranice pro jejich užití s ohledem na vymezení trestných činů, u nichž je možné odklony aplikovat, širší, než je tomu v České republice. Státní zástupce i soud mají možnost uplatnit odklony ve věcech mladistvých ve stejném rozsahu, přičemž v případě, že jsou splněny zákonné podmínky pro odklon, jsou povinni o něm kladně rozhodnout.¹⁹⁶ Vedle odklonů z obecné úpravy trestního řádu v podobě narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání je možné v případě mladistvých využít u méně závažných trestných činů ještě další odklony, a sice upuštění od trestního stíhání podle § 6 rJGG, kdy není třeba dalších opatření k zamezení recidivy mladistvého, a odstoupení od trestního stíhání podle § 7 rJGG. Tento odklon je však podmíněn vykonáním obecně prospěšných prací mladistvým nebo zaplacením peněžité částky.¹⁹⁷

Rakouská právní úprava má shodné rysy jak s českou, kterou v mnohém inspirovala při tvorbě ZSVM, tak s německou právní úpravou. Je shodně založena na postupech a opatřeních přispívajících k odvrácení mladistvého od trestné činnosti vycházejících z filozofie restorativní justice, které mají přednost před trestáním, přičemž je zde opět výhodou rozšíření o kategorii mladých dospělých do jednadvaceti let.

¹⁹⁵ ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 61. ISBN 978-80-210-77056-8.

¹⁹⁶ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 93. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 98-99.

7 Zhodnocení platné právní úpravy trestního řízení ve věcech mladistvých v ČR – návrhy de lege ferenda

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., je speciální právní předpis, který upravuje podmínky trestní odpovědnosti mládeže a soudnictví ve věcech mládeže v České republice. Tento speciální zákon významně změnil a doplnil právní úpravu trestní odpovědnosti mladistvých, jejich sankcionování i řízení ve věcech mladistvých. Tím, že byla problematika mládeže, původně obsažená v obecném právním předpisu spolu s trestním právem dospělých, vyčleněna a shrnuta do samostatného předpisu, byl podle mého názoru učiněn pozitivní krok vedoucí k řešení problematiky mladistvých. Jedná se o specifickou věkovou kategorii, u níž je třeba posuzovat její jednání odlišným způsobem. Stejně tak případné udělování sankcí či jiných opatření se řídí zvláštními zásadami vymezenými v uvedeném zákoně. Filozofie restorativní justice, na jejímž základě je celý zákon postaven, je dle mého názoru rovněž velice pozitivní myšlenkou.

Podle mého názoru současný ZSVM, který zohledňuje nižší rozumovou a mravní vyspělost a nezralost mládeže, umožňuje dostatek adekvátních reakcí na její protiprávní jednání a ve smyslu restorativní justice dává možnosti k nápravě bez užití prostředků trestní represe. Vychází z toho, že je u dětí a mladistvých větší šance jejich výchovu a budoucí život ovlivnit, kdy v řízení ve věcech mládeže mají přednost postupy, které přispívají k předcházení trestné činnosti, než je trestat a vybudovat v nich odpor ke společnosti.

Už v průběhu práce jsem místy hodnotila určité zásady a postupy řízení, které vnímám pozitivně a souhlasím s nimi. Přesto jsem přesvědčena, že by mohlo s ohledem na vývoj společnosti dojít ke zvážení některých změn, kdy bych byla zastáncem přísnějších opatření proti mladistvým recidivistům či pachatelům závažných protiprávních činů např. proti životu a zdraví. Ve statistikách ministerstva vnitra obsažené ve Vyhodnocení Strategie prevence kriminality

v České republice na léta 2016 až 2020¹⁹⁸ je na rozdíl od let předchozích zaznamenán sice mírný, avšak každoroční nárůst kriminality mládeže, kdy významný podíl zaujímá násilná kriminalita, a to úmyslné ublížení na zdraví, loupeže a vydírání. I z médií, kde jsou samozřejmě propírány hlavně ty nejzávažnější případy, je evidentní, že se dnešní mládež neštítí ani takových brutálních činů, jako jsou třeba vraždy.

Vzhledem k tomuto trendu bych byla zastáncem zavedení represivních opatření, která by mladé pachatele odrazovala od opakování či pokračování jejich protiprávního jednání. Co se týče samotného řízení s takovým pachatelem, kvituji rozšíření pravomoci předsedy senátu v ustanovení § 54 odst. 4 písm. b) ZSVM o možnost rozhodnout v zájmu společnosti o odhalení totožnosti mladistvého páchajícího zvláště závažnou trestnou činností. Ochranou soukromí a osobních údajů mladistvého má být zajištěna jeho ochrana před negativními dopady řízení a stigmatizací ze strany společnosti, nicméně si myslím, že pak trestní řízení není pro mladistvého situací, které by se rád v budoucnu vyhnul a od dalšího protiprávního jednání jej odvrátila. V souvislosti s tímto bych i k hlavnímu líčení umožnila přístup veřejnosti, aniž by mladistvý přítomnost veřejnosti navrhoval. Myslím si totiž, že by projednávání celé věci před veřejností mohlo mít větší výchovný efekt. Jsem toho názoru, kdy se jako příslušnice pořádkové policie s delikventní mládeží setkávám poměrně často, že dnešní mládež až příliš využívá svého práva a výhod, které jí trestněprávní úprava poskytuje, přičemž ani nemá vůči orgánům činným v trestním řízení žádný respekt. Chtěla bych k tomuto však zdůraznit, že bych tato zpřísněná opatření zavedla pouze pro případy recidivistů a pachatelů zvláště závažných provinění z hlediska ochrany společnosti.

Provedení analýzy využití odklonů v trestním řízení ve věcech mladistvých mě přivedlo k myšlence týkající se úpravy podmínek institutu narovnání, který je využíván velice sporadicky. Obviněný je sice povinen nahradit škodu či složit na účet státu peněžitou částku určenou na pomoc obětem trestné činnosti, s ohledem

¹⁹⁸ Vyhodnocení Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. Prevence kriminality. Odbor prevence kriminality, [cit. 5. ledna 2021] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-dokumenty.aspx>.

na nedostatečné finanční příjmy mladistvých však není stanoveno, že by tato povinnost musela být splněna přímo z jeho strany osobně. Zde bych za účelem dosažení výchovného účinku de lege ferenda navrhovala, aby měl mladistvý povinnost si potřebné finanční prostředky opatřit vlastní prací či jinou činností provedenou ve prospěch poškozeného.

K poškozenému se pak váže ještě jeden můj návrh, kdy vidím problém v jeho nemožnosti podat případnou stížnost proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání, kdy je o tomto pouze vyrozuměn. Dle mého názoru by poškozenému měla být dána stejná možnost opravných prostředků jako obviněnému mladistvému.

Ačkoliv jsem zastáncem přísnějšího zacházení s mladistvými delikventy, myslím si, že by v souladu se ZSVM, který je založený na potřebě specifického zacházení s mládeží jako teprve se vyvíjejícími dospívajícími jedinci, měl mít mladistvý v trestním řízení právo na obhájce, který je specializovaný v problematice mládeže. Současná právní úprava zahrnuje specializaci orgánů činných v trestním řízení včetně pracovníků OSPOD a PMS, avšak osobu advokáta nijak výrazně nespecifikuje.

Přes uvedené návrhy si však myslím, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže je zdařilý bez zvláštních nedostatků, kdy obsahuje řadu alternativ pro řešení delikventní mládeže, přičemž jednoznačně posiluje výchovný účel sankcionování dětí a mladistvých s ohledem na jejich neukončený duševní a sociální vývoj. Stejně kladně hodnotím i to, že je náš soudní systém ve věcech mládeže založen na principu restorativní justice, kdy v řízení ve věcech mládeže mají přednost postupy, které přispívají k předcházení trestné činnosti páchané mládeží před opatřeními represivní povahy.

Závěr

Svoji práci jsem pojala jako rozbor současné právní úpravy zabývající se problematikou trestního řízení ve věcech mladistvých, zejména pak poskytnutí uceleného náhledu na podmínky, které toto řízení upravují, a na odlišnosti od řízení s pachateli dospělými.

Nejdříve jsem v úvodní kapitole stručně shrnula postupný vývoj trestního zákonodárství nad mládeží od nejstarších dob po současnou právní úpravu, kterou je zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Česká republika se přijetím tohoto zákona zařadila mezi zahraniční právní systémy, které upřednostňují oddělenou samostatnou právní úpravu soudnictví nad mládeží, což hodnotím velice pozitivně. Pro trestní řízení ve věcech mladistvých jsou specifické určité zásady, jejichž výčet je uveden v následující kapitole.

Tématem mé práce bylo trestní řízení ve věcech mladistvých, kterému jsem věnovala další část práce, a to v obecné rovině popisem dílčích aspektů a rozdílů řízení v trestních věcech mladistvých pachatelů od řízení s dospělými v kapitole třetí. Dále jsem se zvláště v kapitole čtvrté zabývala institutem vazby mladistvých, kterou jsem doplnila o analýzu výkazu stavu vazeb ke zjištění, jaké procento mladistvých osob je stíháno vazebně. Kapitola pátá je věnována zvláštním způsobům řízení podle ZSVM, kterou jsem rovněž doplnila o analýzu statistických údajů Ministerstva spravedlnosti ČR a zpráv o činnosti státního zastupitelství ke zjištění míry využití daných odklonů v trestním řízení ve věcech mladistvých a srovnala počty případů v přípravném řízení a v řízení před soudem.

V práci jsem také provedla komparaci české právní úpravy trestního řízení mladistvých se slovenskou, německou a rakouskou právní úpravou. K těmto lze všeobecně říci, že systémy soudnictví ve věcech mládeže v těchto zemích jsou shodně s českým založeny na postupech a opatřeních přispívajících k odvrácení mladistvého od trestné činnosti, které mají zásadně přednost před postupy a opatřeními represivní povahy. U německé a rakouské úpravy trestního práva ve

věcech mládeže je výhodou rozšíření možnosti využít specifika řízení ve věcech mladistvých i pro kategorii mladých dospělých.

Již v průběhu práce jsem místy právní úpravu trestního řízení proti mladistvým v ČR hodnotila. Tuto považuji za zdařilou, zcela v souladu s filozofií restorativní justice, na níž je celý zákon o soudnictví ve věcech mládeže postavený. Je založený na potřebě specifického zacházení s mládeží jako teprve se vyvíjejícími dospívajícími jedinci, u nichž dosud není ukončen duševní vývoj a je na místě reálný předpoklad jejich záchrany a odvrácení od možné kriminální budoucnosti, kdy ve věcech mladistvých mají přednost opatření a postupy, které mají za cíl předcházet trestné činnosti a které jsou upřednostňovány před opatřeními represivní povahy, přičemž je kladen důraz na výchovný efekt celého řízení. Celou problematiku ale také vnímám z úhlu pohledu policistky, kdy mám často pocit, že současná mládež až příliš využívá svých práv a výhod, které jí platná trestněprávní úprava poskytuje, a tak jsem v závěrečné kapitole de lege ferenda s ohledem na posílení výchovného účinku trestního řízení ve věcech mladistvých navrhla několik změn.

Závěrem bych chtěla říci, že považuji právní úpravu trestního řízení ve věcech mladistvých za zdařilou bez zvláštních nedostatků, kdy obsahuje řadu alternativ pro řešení delikventní mládeže. Kladně hodnotím i to, že je náš soudní systém ve věcech mládeže založen na principu restorativní justice, kdy v řízení ve věcech mládeže mají přednost postupy, které přispívají k předcházení trestné činnosti páchané mládeží před opatřeními represivní povahy.

Seznam použité literatury

Monografie:

BALTAG, Tereza, Nora HOCHLOVÁ a Lucie MYŠKOVÁ. *Porovnání systémů péče o delikventní děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvatsku*. 1. vydání Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017. ISBN 978-80-7481-203-3.

BUDAYOVÁ, Lucie. K některým problematickým aspektům zvláštních způsobů řízení v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. In: BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ, Alena TIBITANZLOVÁ a kol. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. ISBN 978-80-7251-512-7.

HOFSCHEIDEROVÁ, Anna a Petra MASOPUST ŠACHOVÁ. *Restorativní přístup k protiprávní činnosti dětí – komparativní analýza*. 1. vydání. Brno: Liga lidských práv, 2014. ISBN 978-80-87414-21-7.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-450-6.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004. ISBN 80-7201-4-93-5.

MIŘIČKA, August a Otto SCHOLZ. *O trestním soudnictví nad mládeží: zákon ze dne 11. března 1931. čís. 48. Sb. z. a n. s důvodovými zprávami, prováděcími nařízeními a souvisejícími zákony*. Praha: Nákladem Československého Kompasu, 1932.

NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.

ROZUM, Jan. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 80-86008-16-9.

STRÉMY, Tomáš, Lucia KURILOVSKÁ a Miroslava VRÁBLOVÁ. *Restoratívna justícia*. 1. vydání Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-075-8.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠČERBA, Filip. Restoratívni přístup při řešení trestních věcí mladistvých v České republice. In: STRÉMY, Tomáš, et al. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikační praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. 1. vydání Trnava: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-104-5.

ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-131-1.

ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. ISBN 978-80-7251-333-8.

TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. 1. vydání Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-319-3.

VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992. ISBN 80-85638-00-2.

VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-371-1.

ZAHRADNÍČKOVÁ, Marika. *Vazba mladistvých a problematika jejího prodlužování*. In Janovec, M., Pohl, J., Zahradníčková, M., Malý, J., Šlíp, J.,

Perfecký, J. COFOLA 2020. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9670-7.

ZBORNÍK, František, Petr KOTULAN a Jan ROZUM. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a zahraničí*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. ISBN 80-86008-27-4.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

ZEMAN, Petr a kolektiv. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-100-4.

ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997. ISBN 80-210-1643-4.

ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vydání Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. ISBN 978-80-210-77056-8.

ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-848-2.

Zákonná úprava:

Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 7/2009 ze dne 8. září 2009, o trestním řízení ve věcech mládeže

Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů v posledním znění

Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, ze dne 11. března 1931

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v posledním znění

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon v posledním znění

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok v posledním znění

Zákon o soudech pro mladistvé ze dne 11. prosince 1974, Jugendgerichtsgesetz, BGBl. I S. 750, v posledním znění

Zákon o soudu pro mladistvé ze dne 20. října 1988, Jugendgerichtsgesetz BGBl Nr. 599/1988, v posledním znění

Judikatura:

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl ÚS 20/2006 ze dne 8. listopadu 2005

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 11/2007 ze dne 14. února 2007

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 921/2007 ze dne 12. září 2007

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 583/2009 ze dne 18. června 2009

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 54/2015 ze dne 17. září 2015

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 4/2018 ze dne 24. ledna 2018

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 8 To 14/2005 ze dne 2. února 2005

Časopisy:

SOTOLÁŘ, A.: K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4, s. 128-130. ISSN 1213-5313.

VÁLKOVÁ, Helena. Soudnictví ve věcech mládeže optikou poslední implementační novely. *Trestněprávní revue*. 2019, roč. 18, č. 10, s. 199-201. ISSN 1213-5313.

ZAHRADNÍČKOVÁ, Marika. Vazba mladistvých a problematika jejího prodlužování. *Státní zastupitelství*. 2020, roč. 17, č. 4, s. 26–36. ISSN 1214-3758.

Elektronické zdroje:

Činnost nejvyšší státní zastupitelství. *Přehledy agend*. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>.

JEHLE, Jörg-Martin. *Trestní justice v Německu: fakta a čísla*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. ISBN 80-7338-053-6. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/326.pdf>.

Statistické údaje z oblasti justice. Výkazy o soudu a státních zastupitelství. *Výkaz o stavu vazeb*. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.

ŠÁMAL, Pavel. *Odklony v justiční praxi*. Právní prostor [online]. [cit. dne 01.08.2019] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.

Vyhodnocení Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. Prevence kriminality. Odbor prevence kriminality [online]. [cit. 5. ledna 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-dokumenty.aspx>.

Zprávy činnosti státního zastupitelství. [online]. [cit. 28. února 2022] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti>.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výkaz o stavu vazeb – mladiství	47
Tabulka 2: Aplikace odklonů v přípravném řízení.....	54
Tabulka 3: Aplikace odklonů v řízení před soudem.....	55